

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KULTURVETENSKAPER

The Feminism Awakens

En feministisk studie av de kvinnliga karaktärerna i *Star Wars*
tre generationer

Författare: Linnéa Saaranen

Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs Universitet

Kulturvetenskap, kandidatkurs, C-uppsats, vt16

Handledare: Åsa Andersson

Examinator: Jeanette Sundhall

ABSTRACT

ÄMNE: Kulturstudier, Kandidatkurs

INSTITUTION: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs Universitet

HANDLEDARE: Åsa Andersson

EXAMINATOR: Jeanette Sundhall

TITEL: The Feminism Awakens: En feministisk studie av de kvinnliga karaktärerna i *Star Wars* tre generationer

FÖRFATTARE: Linnéa Saaranen

TYP AV UPPSATTS: Kandidat (C), 15 hp

VENTILERINGSTERMIN: vt16

The female action hero has become more visible in the last years, which has created both a critical and positive response. Through feminist film theory and theories about the female action hero this essay analyses the characters Leia, Padmé and Rey from the *Star Wars*-films. The aim is to examine how these characters is portrayed in three different time periods, from the 1970s when the female action hero began to appear in movies until today when more female action heroes have the leading role. The result indicates that the female action hero has undergone a change alongside society and the feminism movement. Rey is not sexualized in the same manner as Leia and Padmé and she is a strong character who takes part in long action fights. Despite being a strong character the male characters' are still constant surprised by her strength, which helps to maintain old patterns and patriarchal structures such as the belief that a woman can't be as strong as a man.

Keywords: Star Wars, female action heroes, feminist film theory

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund/problemformulering	3
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Tidigare forskning	6
2. Teori och metod	9
2.1 Teoretiska perspektiv	9
2.1.1 Feministisk filmteori	9
2.1.2 Kvinnliga actionhjältar	11
2.2 Metod och material	15
3. Analys	18
3.1 Generation 1 (<i>Star Wars</i> episod IV, V, VI)	18
3.1.1 Synopsis	18
3.1.2 Könrepresentation	19
3.1.3 Prinsessan Leia Organa	20
3.2 Generation 2 (<i>Star Wars</i> episod I, II, III)	24
3.2.1 Synopsis	24
3.2.2 Könrepresentation	25
3.2.3 Padmé Amidala	26
3.3 Generation 3 (<i>Star Wars</i> episod VII)	31
3.3.1 Synopsis	31
3.3.2 Könrepresentation	31
3.3.3 Rey	32
4. Sammanfattning/Avslutande diskussion	39
Källförteckning	44

1. Inledning

1.1 Bakgrund/problemformulering

Filmvetenskap och kulturvetenskap är två vetenskapliga fält som ligger nära varandra. Många som studerar filmvetenskap idag analyserar inte bara filmtexter och filmmediet i sig utan fokusen ligger också på den kulturella kontext som filmmediet ingår i. Som Graeme Turner skriver i texten *Film and Cultural Studies* så har kulturvetenskapen påverkat hur filmvetenskapen ser ut idag och gett fältet viktiga influenser i vissa specifika områden, bland annat att utveckla forskningen om de kulturella funktionerna i populära filmgenrer som skräckfilm, slasher/teen flicks och actionfilmer. Det handlar inte så mycket om det estetiska i filmerna utan mer hur dessa filmgenrer kan förstås ur ett kulturellt perspektiv.¹ Filmen är ett medium som avspeglar det samhälle vi lever i och olika samhällsförhållanden har påverkat hur filmen utvecklas med tiden som till exempel ekonomiska, historiska, tekniska och politiska. Därför är filmmediet ett bra sätt att förstå och tolka vår egen samtid. Ingrid Lindell skriver i sin avhandling *Att se och synas* att hon betraktar filmmediet som en del i en kulturell symbolisk ordning och en arena där kön kan befästas, förvandlas och utmanas inom dominerande maktstrukturer. Filmen blir med ett sådant synsätt inte bara ett medium som återspeglar verkligheten utan också hjälper till att konstruera den.²

Science fiction är inte en verklighetsbaserad genre och därför har man i dessa filmer en större frihet och möjlighet att bygga upp världar och utopier som inte liknar den värld vi lever i på jorden. Detta gör att science fiction-filmer också har en möjlighet att överskrida könsgränserna och bryta samhällsnormer. Det är dock viktigt att komma ihåg vilka det är som skapar filmerna och att det är utifrån vår egen kultur som dessa filmer är skapade. För även om vi kan bygga upp en helt ny värld som inte liknar vår egen är det ofta våra egna samhällsförhållanden och värderingar som porträtteras även i dessa filmer. Till exempel så skriver Elle-Sandra Heeder i sin text *The Representations of Cyborgs in Science Fiction Film: Vision, the Body, Gender and Technology* om hur västerländsk kultur och vårt samhälles könsroller inte försvinner från science fiction-filmer även om de innehåller Cyborger som har en möjlighet att bryta könsnormer. Istället tillskrivs könsnormer även på

¹ Graeme Turner "Film and Cultural Studies", i (red.) James Donald och Michael Renov, *The SAGE Handbook of Film Studies* (London: SAGE Publications Ltd., 2008), 274-275, 282.

² Ingrid Lindell, *Att se och synas: Filmutbud, kön och modernitet* (Göteborg & Stockholm: Makadam Förlag, 2004), 13.

tekniska varelser som inte är människor.³ Detta gör att vi i publiken lättare kan identifiera oss även med dessa karaktärer.

Science fiction- och actionfilmer brukar kategoriseras som manliga filmgenrer där vi ofta får se en manlig hjälte i huvudrollen. Det är inte förrän på 1970-talet som vi börjar se kvinnliga karaktärer äntra denna mansdominerade roll och samtidigt som kvinnorna allt oftare får vara actionhjälte har det uppstått en diskussion om *hur* hon ska gestaltas i dessa filmer. Det finns ett slags ambivalens mellan att se dessa kvinnliga actionhjältar som en stark feministisk förebild och att se henne som ett objekt för mannens begär. På senare år har kvinnor allt oftare fått ta sig an större actionroller vilket har lett till både positiva och negativa reaktioner från åskådarna. En del menar att dessa filmer är ett steg framåt för feminismen i Hollywoodfilm och skapar nya karaktärer för tjejer att identifiera sig med som Patricia Karvelas diskuterar i ett panelsamtal i *The Guardian*.⁴ Andra har istället kritiserat dessa filmer och menar att de är ”feministisk propaganda”. För vad kan vara mer skrämmande än starka kvinnliga karaktärer som lyckas besegra männen i filmen? Men’s Rights Activists har gått ut i sociala medier och uppmanar andra män att bojkotta filmer som till exempel *Mad Max: Fury Road* (George Miller, 2015) och *Star Wars Episode VII: The Force Awakens* (J.J. Abrams, 2015) som båda kom upp på biodukarna under 2015. Aaron Clary är en av dem som på sin blogg *Return of Kings* skriver ”So do yourself and all men across the world a favor. Not only REFUSE to see the movie, but spread the word to as many men as possible”⁵ om *Mad Max: Fury Road*. Hashtagen #BoycottEpisodeVII spred sig också på Twitter som en protest mot huvudkaraktärerna i den nya *Star Wars*-filmen.⁶

I min analys har jag valt att använda mig av de tre olika generationerna av *Star Wars*-filmerna som analysmaterial för att undersöka hur de kvinnliga karaktärerna är porträtterade under tre olika tidsperioder. Anledningen till att jag valt att just analysera *Star Wars*-serien är för att det är en filmserie som man kan dela in i tre generationer och som därför avspeglar tre olika tidsepoker i samhället och science fiction-genren. De tre första *Star Wars*-filmerna hade premiär mellan 1977 och 1983, de andra tre mellan 1999 och 2005 och 2015 har den första filmen i den tredje generationen släppts. Därför blir det en intressant filmserie att analysera då

³ Elle-Sandrah Rheeder ”The Representations of Cyborgs in Science Fiction Film: Vision, the Body, Gender and Technology” (Presenterat 20 juli 2013 på 8th Global Conference) www.inter-disciplinary.net/critical-issues/wp-content/uploads/2013/05/rheedervisionspaper.pdf (2016-02-25).

⁴ The Guardian: www.theguardian.com/commentisfree/2015/dec/30/star-wars-is-a-game-changer-awakening-the-feminist-force-in-little-girls-everywhere (2016-02-25).

⁵ Return of Kings: www.returnofkings.com/63036/why-you-should-not-go-see-mad-max-feminist-road (2016-02-12).

⁶ Independent: www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/news/star-wars-mens-rights-activists-claim-boycott-cost-the-force-awakens-42m-a6796146.html (2016-02-25).

man kan se hur kvinnoporträtten i dessa filmer har förändrats från början av 1970-talet när kvinnorna började äntra denna filmgenre och fram till idag. Hur mycket är det egentligen som har förändrats? Kan man se dessa nya starka kvinnor som ett feministiskt genombrott (eller propaganda om man så vill) som då kan vara ett steg mot en mer jämställd porträttering i film?

Vi kan se hur den feministiska debatten blivit allt starkare i samhället under de senaste åren då feministiska partier runt om i Europa och Sverige fått allt fler väljare och satt den feministiska agendan på dagordningen men vi ser också hur kvinnor och män blir olika behandlade i samhället och filmen är bara ett av alla medium som är intressant att analysera dessa mönster på. Jag tror att genom att fortsätta att analysera kvinnors porträtteringar i olika populärkulturella genrer som än idag ses som manliga gör att vi lättare kan förstå det samhälle vi lever i, vilka ojämlikheter som vi faktiskt har kvar men också vilka som har förändrats.

1.2 Syfte och frågeställning

I min uppsats kommer jag att analysera hur de kvinnliga karaktärerna porträtterats under tre olika perioder i en mansdominerad genre som *Star Wars* faller in under. Genom att analysera de tre olika generationerna kan man se hur porträtteringen av de kvinnliga karaktärerna förändrats med tiden då det skiljer nästan 40 år mellan den första och den senaste filmen. Med hjälp av en feministisk filmteori kommer jag att titta närmre på de tre främsta kvinnliga karaktärerna Leia, Padmé och Rey för att se hur de porträtteras i filmerna och hur sociala maktstrukturer bidrar till denna skildring. Filmen är som jag nämnt tidigare inte bara en avspegling av samhället utan är också med och konstruerar den vilket gör att det är viktigt att analysera hur kvinnor blir porträtterade i film då denna skildring också kan påverka hur synen av kvinnor ser ut i samhället.

1.3 Avgränsningar

Star Wars som fenomen är väldigt brett och stort och innehåller inte bara den centrala filmserien med sju filmer utan *Star Wars* fiktiva universum har utvecklats i bland annat böcker, TV- och datorspel och en animerad TV-serie. Eftersom denna uppsats inte ger utrymme för att analysera alla olika områden kommer jag endast att fokusera på de sju filmerna som släppts. Sju filmer är också väldigt mycket material för en kandidatuppsats vilket gör att jag inte kommer att gå in på detalj i alla filmer. Istället kommer jag att ge en överblick över de tre olika perioderna och sedan göra mer ingående analyser av de tre mest

framstående kvinnliga karaktärerna i filmserien: Leia, Padmé och Rey. Leia är den enda karaktären som finns med i både första och tredje generationen men jag kommer endast att analysera henne närmre i första generationen. Detta på grund av att jag endast vill göra en närmre analys från varje generation och titta närmre på den mest framstående kvinnan i varje generation.

Under min undersökning av *Star Wars* har jag förstått att det finns fler kvinnliga karaktärer än de som syns i filmserien. Eftersom jag valt att endast fokusera på filmerna kommer jag inte att diskutera dessa i min analys. Det finns också fler kvinnliga karaktärer i filmerna än de tre som jag valt att fokusera på men jag kommer inte att göra några större analyser av dem. Istället kommer jag i början av min analys att ge en bild av hur många kvinnliga karaktärer som finns med i varje generation och sedan fokusera på de tre mest framstående kvinnliga karaktärerna.

1.4. Tidigare forskning

I början på 1990-talet utvecklades den psykoanalytiska och semiotiska feministiska filmteorin från 1970-talet till att diskutera den kvinnliga actionhjälten och diskussionen om dessa karaktärer var feministiska eller inte började ta form. Det är under denna period som Yvonne Taskers text om kroppens mening i actionfilmer publiceras i vilken hon skriver att kropparna i actionfilm ”are very far from being the transparent signifiers of simplistic sexual and racial hierarchy that some critics take them to be”.⁷ Det är utifrån den här diskussionen inom feministisk filmteori som växte fram under 1990-talet som min egen studie grundar sig i och som Rikke Schubart diskuterar i sin bok *Super Bitches and Action Babes*⁸ från 2007.

När jag gått igenom litteratur inför den här studien har jag märkt att de kvinnliga karaktärerna i *Star Wars* inte varit de främsta karaktärerna som analyserats. Detta tror jag beror på att de flesta böcker om kvinnliga actionhjältar fokuserar på filmer där kvinnliga actionhjältar har den främsta huvudrollen vilket varken Leia eller Padmé har i de två första generationerna av *Star Wars*. Det är mer fokus på de manliga karaktärerna i *Star Wars*-filmerna som Luke Skywalker och Darth Vader vilket gör att de kvinnliga karaktärerna inte fått den actionhjäلتestatus som andra kvinnliga actionhjältar fått. Självklart finns det fullt av litteratur som ingående diskuterar *Star Wars*-universumet men det finns rätt få som diskuterar de kvinnliga karaktärerna utifrån ett feministiskt perspektiv som jag själv valt att skriva om.

⁷ Yvonne Tasker, *Spectacular Bodies: Gender, Genre and the Action Cinema* (London: Routledge, 1993), 165.

⁸ Rikke Schubart, *Super Bitches and Action Babes: The Female Hero in Popular Cinema, 1970-2006* (North Carolina: McFarland & Company, 2007).

En författare som skriver om Prinsessan Leia är Gladys L Knight som har ett helt kapitel om henne i sin bok *Female Action Heroes: A Guide to Women in Comics, Video Games, and Television*.⁹ Dock blir det aldrig någon djupare analys i texten utan det är mer en faktatext om karaktären. Därför blir denna text mer som ett hjälpmedel för att förstå karaktären bättre. En annan bok om kvinnliga actionhjältar där både Leia och Padmé nämns är boken *The Modern Amazons: Warrior Women on Screen*¹⁰ av Dominique Mainon och James Ursini. I boken finns en ganska kort beskrivning av de båda karaktärerna och innehåller inte heller några djupanalyser vilket gör att den inte känns användbar i min egen analys.

Det flesta texterna som är skrivna om *Star Wars* handlar om den första generationen och sällan om den andra eller den tredje. Det är först nu i den senaste filmen som en kvinnlig karaktär fått ta större plats och har en större huvudroll men eftersom den hade premiär under december 2015 har det ännu inte skrivits så mycket om den nya filmen och den nya kvinnliga huvudkaraktären inom akademien. Istället handlar det mer om artiklar där man diskuterar huruvida den nya filmen och den nya kvinnliga karaktären Rey är feministiska eller inte och om detta är något positivt eller negativt. Den enda boken jag har hittat som diskuterar och analyserar den nya *Star Wars*-filmen och karaktären Rey är Valerie Estelle Frankels bok *A Rey of Hope: The Unauthorized Guide to Feminism, Symbolism and Hidden Gems in Star Wars: The Force Awakens*.¹¹ Den är bara runt 90 sidor lång och diskuterar inte bara Rey utan andra karaktärer i filmen och olika symbolers betydelse i den nya *Star Wars*-filmen. I boken argumenterar hon för att *Star Wars* försöker inkludera alla sina fans med olika etniciteter och kön genom att låta kvinnor och icke-vita människor få ta plats i galaxen.¹² Det är inte en bok som jag kommer att använda i min egen analys utan den kommer istället att vara till hjälp för att förstå mer om *Star Wars*-universumet.

Jag har försökt hitta andra uppsatser inom mitt ämnesområde och hittat en del om kvinnliga actionhjältar och könsrepresentation i science fiction-film men ingen som diskuterar de olika kvinnliga karaktärerna från *Star Wars* ur ett feministiskt perspektiv. Den uppsats som jag hittat som ligger närmast mitt eget område är uppsatsen *Skillnader och likheter mellan kvinnliga actionhjältar under 1970-1980- & 2000-talet*¹³ av Jenny Weiland. Författaren har i

⁹ Gladys L. Knight, *Female Action Heroes: A Guide to Women in Comics, Video Games, Film, and Television* (Santa Barbara: Greenwood 2010).

¹⁰ Dominique Mainon & Ursini James, *The Modern Amazons: Warrior Women on Screen* (New Jersey: Limelight Editions, 2006).

¹¹ Valerie Estelle Frankel, *A Rey of Hope: Feminism, Symbolism and Hidden Gems in Star Wars: The Force Awakens* (LitCrit Press, 2016).

¹² Ibid., 10.

¹³ Jenny Weiland, *Skillnader och likheter mellan kvinnliga actionhjältar under 1970-1980- & 2000-talet: En analys av kvinnliga karaktärer i actionfilmer* (Linköpings Universitet, 2015).

uppsatsen valt att analysera Prinsessan Leia från *Star Wars* och Sara Connor från *Terminator* (James Cameron, 1984) som ska representera kvinnliga actionhjältar från 1970 och 1980-talet och Lisbeth Salander från *Män som hatar kvinnor* (Niels Arden Oplev, 2009) och Katniss Everdeen från *The Hunger Games* (Gary Ross, 2012) som ska representera kvinnliga actionhjältar från 2000-talet. Författaren motiverar dessa val med att det ska vara en bred karaktärsvariation men som samtidigt inte ska vara omöjliga att koppla samman.¹⁴ Jag anser dock att dessa inte är exemplariska att koppla samman då de olika karaktärerna representerar lite olika genrer och dessutom är en av dem en svensk karaktär vilket gör att det kan vara svårt att jämföra dessa karaktärer och se mönster mellan dem.

Det är svårt att ge en helt klar bild över alla kvinnliga actionhjältar som finns utifrån en enda studie av några få karaktärer men jag anser därför att det är bättre att utgå från en och samma filmserie som gjorts under flera olika tidsepoker som jag själv valt att använda mig av i min egen uppsats. Detta ger en mer enhetlig bild av hur en förändring av den kvinnliga actionhjälten har förändrats från 1970-talet och fram tills idag.

Tidigare studier om hur kön porträtteras på film har också fokuserat på hur mycket kvinnor får synas till skillnad från män och på vilket sätt. Ingrid Lindell är en av dem som i sin avhandling *Att se och synas* diskuterar hur könsrepresentationen i det svenska filmutbudet och på Göteborgs filmfestival såg ut under 1996. I avhandlingen diskuterar hon också skillnader och iscensättande av *den Andra* och att det finns en oro vad gäller kön och könsdiskurs.¹⁵ Hon skriver att man kan ”tala om ett kulturellt agendasättande där sociala grupper påtvingar omvärlden ”mening” genom att organisera företeelser i klassifikationssystem.”¹⁶ Ifall något sedan hamnar på fel plats och stör denna ordning känner den hegemoniska kulturen ett behov att försvara sin symboliska ordning.¹⁷ Jag har inte sett en liknande studie i texterna om den kvinnliga actionhjälten men jag anser att denna typ av diskussion även är viktigt för min egen studie där kvinnan blir till *den Andre* och skapar en oordning i manliga filmgenrer genom att vara stark och besegra männen.

¹⁴ Ibid., 20.

¹⁵ Lindell, *Att se och synas*, 26, 29.

¹⁶ Ibid., 26.

¹⁷ Ibid.

2. Teori och Metod

2.1 Teoretiska perspektiv

I min analys kommer jag främst att utgå från en feministisk filmteori eftersom jag anser att det är det mest passande för mitt valda ämne. Med en feministisk teori synliggörs den patriarkala maktstruktur som präglar det samhälle vi lever i idag vilket är en viktig del i min analys av kvinnorna i *Star Wars*-filmerna. Förutom klassisk feministisk filmteori som Laura Mulveys text *Visual Pleasure and Narrative Cinema*¹⁸ från 1975 med fokus på den manliga blicken kommer jag även att använda mig av olika teorier kring den kvinnliga actionhjälten.

2.1.1 Feministisk filmteori

Både feminism och feministisk filmteori kan se ut på lite olika sätt men som Shohini Chaudhuri skriver i boken *Feminist Film Theorists* så handlar det oftast om ett gemensamt mål: att förändra de maktpositioner som finns i ett patriarkalt samhälle – vilket är samhällen där männen har mest makt och där deras åsikter är privilegierade.¹⁹ Under 1970-talet pågick det samhällsdebatter om kvinnors sexuella frigörelse och man kritiserade objektifieringen av kvinnor. Under samma period började den feministiska filmteorin ta sin form och 1975 publiceras Laura Mulveys text *Visual Pleasure and Narrative Cinema* som ofta ses som ett av startskotten för den feministiska filmteorin. Texten var banbrytande för sin tid och är kanske en av de mest inflytelserika texterna som finns inom filmteorin idag.

Filmmediet har förändrats mycket sedan 1970-talet vilket är viktigt att ha i åtanke när man läser *Visual Pleasure and Narrative Cinema* och andra feministiska filmteorier från samma period. Det var en tid då filmen endast gick att se på biograferna och de flesta texterna inom feministisk filmteori under den tiden var inte akademiska texter. Detta betyder inte att Mulveys text inte är användbar idag utan den går fortfarande att använda för att diskutera patriarkala strukturer i film och är också ett hjälpmedel för nya tankesätt och inriktningar inom den feministiska filmteorin. Detta kan vi se i till exempel Laura Mulveys och Anna Backman Rogers bok *Feminisms: Mutations and Appropriations in European Film Studies*²⁰ som innehåller flera olika essäer som visar en bred bild över olika sätt som den feministiska

¹⁸ Laura Mulvey, "Spelfilmen och lusten att se", i (red.) Lars Gustaf Andersson och Erik Hedling, *Modern Filmteori: 2* (Lund: Studentlitteratur, 1995).

¹⁹ Shohini Chaudhuri, *Feminist Film Theorists: Laura Mulvey, Kaja Silverman, Teresa de Lauretis, Barbara Creed* (New York: Routledge, 2006), 3-4.

²⁰ Anna Backman Rogers & Laura Mulvey, *Feminisms: Mutations and Appropriations in European Film Studies* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2015).

filmteorin har utvecklats nu 40 år efter publiceringen av *Visual Pleasure and Narrative Cinema*.

Laura Mulvey fokuserar i sin essä på den klassiska amerikanska hollywoodfilmen och menar att filmen tar kontroll över åskådarnas blick och manipulerar deras visuella njutning. Biosalongens mörker skapar illusionen av att åskådarna har en privilegierad blick och får lov att smygitta in i en privat värld och är bortkopplad från de andra åskådarna i salongen.²¹ Influera av teoretikern Jacques Lacans konstaterande att "the unconscious is structured like a language"²² skriver Mulvey i sin essä att "omedvetna processer i det patriarkala samhället har styrt filmens estetik".²³ I texten argumenterar hon sedan för hur hollywoodfilmen är konstruerad för att tillfredsställa det manliga begäret och mannens fantasier medan den kvinnliga kroppen blir ett passivt lustobjekt som anpassats därefter. Det är den manliga karaktären som är bärande av blicken och är därför den som för handlingen framåt och som också skapar handlingen. Genom att åskådaren sedan identifierar sig med den manliga karaktären i filmen sammanfaller åskådarens blick med den manliga blicken. Kvinnan fungerar därför på två olika plan: dels som ett erotiskt objekt för de andra karaktärerna i filmen men också som ett objekt för åskådarna som därför indirekt kan äga henne.²⁴

I psykoanalytiska termer så skapar kvinnan i filmen ett djupare problem för männen som tittar på henne. Hennes avsaknad av penis skapar en kastrationsångest som enligt den Freudianska teorin grundar sig i barnets traumatiska upplevelse när de upptäcker att sin moder inte har en penis och förutsätter att hon är kastrerad.²⁵ Enligt Mulvey så tar sig denna kastrationsångest i uttryck på två olika sätt i filmen. Antingen så återskapas det ursprungliga traumat genom voyeurism. Då undersöks den kvinnliga karaktären och avslöjar hennes kastration. Sedan uppvägs obehaget genom att straffa, nedvärdera eller rädda henne. Hon blir svag och kan inte klara sig själv och blir till ett skyldigt objekt. Det andra sättet är att helt förneka kastrationen genom att låta en fetisch ersätta kvinnan. Den kvinnliga kroppen porträtteras då som något estetiskt perfekt vilket gör att man bortser från hennes avsaknad av penis och får henne att bli något lugnande och betryggande istället för farligt.²⁶

Även om Mulveys text är en av de mest inflytelserika texterna inom feministisk filmteori och även används flitigt i filmanalyser än idag så har den kritiserats. Framför allt handlar det om att hon i texten utgår från en heterosexuell norm och därför bortser från andra

²¹ Chaudhuri, *Feminist Film Theorists*, 34.

²² Ibid., 33.

²³ Mulvey, "Spelfilmen och lusten att se", 30.

²⁴ Ibid., 35-38.

²⁵ Chaudhuri, *Feminist Film Theorists*, 36.

²⁶ Mulvey, "Spelfilmen och lusten att se", 38.

sätt att tolka könsporträtteringar i mainstreamfilm, speciellt i Hollywoodfilm som Stella Bruzzi diskuterar i sin text *Men's Cinema: Masculinity and Mise-en-Scene in Hollywood*.²⁷ Tidigare har Mulvey argumenterat för att filmen inte erbjuder någon plats för den kvinnliga åskådaren men Mulvey har även själv omprövar sin teori om den kvinnliga åskådaren. Hon argumenterar då att den kvinnliga åskådaren kan identifiera sig med den aktiva, manliga karaktären i filmen om hon själv kan korsa könsgränserna i hennes identifiering. Detta kan hon göra för att hennes eget kön är delat och på så vis kan den kvinnliga åskådaren njuta av illusionen av kontroll i filmen. Mulvey diskuterar detta utifrån Freuds teori om den ”falliska fasen” där kvinnan utvecklar sin femininitet som Mulvey menar att kvinnan ofta återgår till genom livet. Detta gör att kvinnorna kan växla sitt beteende mellan feminin och maskulin.²⁸

2.1.2 Kvinnliga actionhjältar

Rikke Schubart diskuterar den kvinnliga actionhjälten mellan 1970-2006 i sin bok *Super Bitches and Action Babes*. Schubart skriver att den kvinnliga actionhjälten är en tvetydig karaktär som skapat olika reaktioner. Utifrån ett postfeministiskt synsätt har man välkomnat henne som ett steg mot jämställdhet där hennes maskulina våldsamhet visar på en förändring av föråldrade psykoanalytiska synsätt gällande vad som är manligt och kvinnligt.²⁹ Yvonne Tasker diskuterar i sin bok *Spectacular Bodies* att de nya kvinnliga actionhjältarna som började visas på 1990-talet öppnade upp för nya möjligheter för kvinnor i Hollywood och att den kvinnliga hjälten inte längre behövde beteckna passivitet³⁰ som Laura Mulvey menar att de kvinnliga karaktärerna i klassisk Hollywoodfilm symboliserar. Tasker skriver också att ”any gender representation is about ”gender discourses” rather than gender bodies”³¹ vilket också skapar en annan bild av kvinnor och män i film än den bild som Laura Mulvey argumenterar för i sin teori. Tasker menar istället att könsrepresentationer inte handlar om kön i sig utan istället om könsdiskurser. Tasker diskuterar också hur de olika kropparna i actionfilmer är komplexa. Hon argumenterar för att kropparnas mening i actionfilm ”are very far from being the transparent signifiers of simplistic sexual and racial hierarchy that

²⁷ Stella Bruzzi, *Men's Cinema: Masculinity and Mise-en-Scene in Hollywood* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2013), 7.

²⁸ Chaudhuri, *Feminist Film Theorists*, 40.

²⁹ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 6.

³⁰ Tasker, *Spectacular Bodies*, 18.

³¹ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 6.

some critics take them to be”.³² Hon menar också att populära filmer skapar utrymme för att könsroller kan bli bekräftade, lösas upp och omdefinieras.³³

Postfeminism är en ganska otydlig term och kan betyda lite olika saker. Ibland menar man att kvinnor och män nu är jämställda och att feminismen då har uppnått sitt mål medan det ibland kan betyda att feminism och jämställdhet bör omvärderas. I Schubarts bok och inom de teorier som handlar om den kvinnliga actionhjälten syftar postfeminism för det mesta på det sistnämnda där feminism och jämställdhet bör omvärderas från andra vågens feminism. Schubart själv skriver att hon gått från att vara feminist till postfeminist. Hon skriver ”As much as I share feminism’s cause, I accept living in a world of ambivalence and contradiction where I compose my self with bits and pieces from the culture I consume”.³⁴ Hon skriver också att det är sant att det oftast är män som skapar dessa kvinnliga actionhjältar men att det är upp till oss hur vi tolkar dem och använder oss av dem.³⁵ Jag själv delar inte Schubarts syn av att bara acceptera att vi lever i en tid av ambivalens och att det sedan är upp till oss att tolka den kultur vi konsumerar. För det första anser jag att det finns ett problem med att det oftast är män som skapar dessa kvinnliga actionhjältar vilket leder till att det är män som skapar bilden av hur en kvinna ska porträtteras. Det är som att acceptera att det finns ett problem och sedan inte vilja ändra på det. För det andra så anser jag också att det är problematiskt att påstå att det sedan är upp till oss hur vi tolkar dessa porträtteringar av kvinnor då detta legitimerar att kvinnor kan porträtteras hur som helst utan att det finns någon problematik med det. Detta gör också att man bortser från att friheten av att tolka filmtexter är begränsat av det utbud som finns. Detta diskuterar Ingrid Lindell i sin avhandling där hon skriver att man inom det kulturvetenskapliga fältet brukar diskutera hur det finns öppningar för motstånd hos konsumenterna och att åskådarna har en frihet att använda sig av filmtexter efter behov men att hon själv väljer att beskriva det motsatta. Hon menar att på grund av utbudets könsrepresentation är denna frihet begränsad.³⁶

Jag menar inte att det alltid finns ett rätt eller fel över hur en kvinna ska porträtteras och det är sant att vi tolkar filmer på olika sätt men det finns en risk att upprepande porträtteringar av kvinnor är med och skapar en bild av hur vi ser på kvinnor i samhället. Till exempel har jag i en av mina tidigare uppsatser *Den monstruösa kvinnokroppen*³⁷ diskuterat

³² Tasker, *Spectacular Bodies*, 165.

³³ Ibid.

³⁴ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 2.

³⁵ Ibid.

³⁶ Lindell, *Att se och synas*, 13.

³⁷ Linnéa Saaranen, *Den monstruösa kvinnokroppen: En feministisk studie av filmen Carrie (1976) och den nyproducerade versionen från 2013* (Göteborgs Universitet, 2015).

hur upprepade negativa porträtteringar av kvinnan och kvinnokroppens funktioner (som menstruation) kan leda till att kvinnans kropp även ses som något monstruöst och negativt i samhället. Det handlar därför inte bara om hur vi själva tolkar dessa skildringar av kvinnor utan också hur dessa tolkningar påverkar samhällets bild av kvinnan.

Till skillnad från det postfeministiska synsättet har feministisk kritik istället sett den kvinnliga actionhjälten som en motreaktion mot feminismen och att hur hon porträtteras är ett tecken på förtryck. Denna ambivalens menar Schubart visar på att vi idag lever i en "tid av ambivalens". Hon menar inte att det är hennes syfte att stänga igen hålet mellan dessa två synsätt och visa vilket synsätt som är det rätta. Istället menar Schubart att vi måste öppna upp för en ny position som hon kallar "in-between". För samtidigt som den kvinnliga actionhjälten dras mellan manliga och kvinnliga könsroller befinner sig åskådarna också i en ambivalens mellan acceptans och förnekelse.³⁸ Hon diskuterar också hur man genom att testa publik i filmklasser sett hur män i större utsträckning tolkar filmer som feministiska medan kvinnor tolkar dem som antifeministiska. Som Schubart skriver "One viewer's feminist movie may very well be another viewer's antifeminist movie".³⁹

Schubart kategoriserar manliga filmgenrer som filmer med kvinnliga actionhjältar som är producerade, skrivna och regisserade av män, avsedd för en manlig publik och att protagonisten i dessa filmer fungerar som en förebild av maskulinitet. Detta gör att filmgenrer som action och science fiction brukar klassas som manliga filmgenrer medan romantiska filmer och dramafilmer brukar klassas som kvinnliga filmer som mer är avsedd för en kvinnlig publik.⁴⁰ Därför är kvinnliga filmgenrer mer inriktade på relationer och moderskap medan manliga filmgenrer oftare innefattar en heroisk hjälte. Detta betyder inte att dessa genrer aldrig ser ut på andra sätt utan det handlar mer om att se mönster och hur olika stereotypa bilder upprepats genom tiden. Därför är det också viktigt att se hur genrer och stereotypa bilder förändras och omformas och hur den förändring som skett kan ses ur ett samhällsperspektiv. För vad händer egentligen när kvinnan tar plats i en mans värld? Schubart diskuterar detta utifrån Jeanine Basingers teori om att när kvinnor äntrar manliga filmgenrer blir dessa genrer feminiserade. Kvinnorna får lov att vara hjältar likt männen men visar också upp en bild av att kvinnorna själva inte kan vinna något krig utan måste ha männens hjälp. Basinger tar upp exempel där kvinnan slåss likt manliga hjältar men gifter sig i slutet eller hur hon väljer att hellre dö i en strid eftersom mannen som hon älskar har avvisat henne. Hon

³⁸ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 6.-7.

³⁹ Ibid., 21.

⁴⁰ Ibid., 9.

skriver också att den kvinnliga actionhjälten är en sexsymbol som måste se bra ut när hon slåss.⁴¹ Detta är utifrån filmer från 1930-1960 och därför ställer sig Schubart frågan om hur det då ser ut idag. Hon menar att dagens kvinnliga actionhjärte inte bara visar en och samma bild. Det finns fortfarande tecken på att kärlek är en viktig del när det kommer till att porträttera kvinnor men hon kan idag också vara finansiellt och psykologisk oberoende. Den kvinnliga actionhjälten kan idag både vara traumatiserad, torterad och dödad och vara en sexsymbol och hon kan också vara självständig och slå tillbaka.⁴²

Det är svårt att ge en exakt bild över den kvinnliga actionhjälten då det inte är en helt enhetlig bild men då filmmedier är fullt av stereotyper har man också kunnat se dessa hos den kvinnliga actionhjälten. Som Schubart skriver i sin text så måste kvinnor ofta bevisa i sina handlingar att de är lika bra eller bättre än männen i filmen eller också att de har fått nog av männen.⁴³ Yvonne Tasker diskuterar hur den kvinnliga actionhjälten ofta genomgår en förändring genom kroppen vilket hon åstadkommer genom att ändra sitt utseende (vilket kan vara en förändring av kläder eller pose) eller att öka sin förmåga att ta hand om sig själv. Som exempel att gå från att påstå att man inte är en hjälte eller krigare och sen bli det ändå eller som i filmen *Thelma and Louise* (Ridley Scott, 1991) där de går från att vara våldtäktsoffer till att bli rånare och mördare.⁴⁴

Schubart diskuterar i sin bok fem stycken kvinnliga actionarketyper som hon menar ofta återkommer i filmer med kvinnliga actionhjältar. Dessa har hon valt att kalla "The Dominatrix", "The Rape-Avenger", "The Mother", "The Daughter" och "The Amazon". Dessa kategorier visar på upprepade porträtteringar av den kvinnliga actionhjälten som återkommer i flera filmer. Jag anser dock att det är svårt att dela in alla kvinnliga actionhjältar i endast fem kategorier och eftersom jag inte anser att dessa kategorier stämmer in på de kvinnliga hjältarna i *Star Wars* kommer jag inte gå in djupare på dessa kategorier. Det som jag anser är det viktiga här är att se att dessa mönster finns och att förstå vikten av att olika upprepade skildringar och egenskaper hos den kvinnliga actionhjälten förekommer.

Gladys L. Knight tar upp olika exempel på hur den kvinnliga karaktären porträtteras i sin bok *Female Action Heroes* och skriver att kvinnliga actionhjältar ofta blir framställda så att deras egen styrka undermineras. De är som en blandning mellan maskulinitet och femininitet och har därför potentialen att omdefiniera vad en hjälte är. Den kvinnliga actionhjälten är inte heller alltid porträtterad som god vilket gör att dessa skildringar också

⁴¹ Ibid., 10.

⁴² Ibid., 12.

⁴³ Ibid., 23.

⁴⁴ Ibid., 158.

kan bryta idén om att kvinnor måste vara goda och oskuldsfulla.⁴⁵ Knight diskuterar också dessa karaktärers påverkan på samhället och menar att på grund av actiongenrens popularitet och då även actionfilmer med kvinnliga huvudkaraktärer så spelar dessa karaktärer en stor roll i utformandet av vårt samhälle och är med och skapa förebilder för kvinnor. De är också med och skapar debatter i samhället, förändrar vår värld och får oss att reflektera över hur könsroller förändras.⁴⁶ Den förändring som man kan se i de kvinnliga actionhjältarna är sammankopplade med samhällets förändringar. Samtidigt som samhällsförhållanden ändrades för kvinnor under 1970-talet med reformer för kvinnors rättigheter fick andra vågens feminism också stort inflytande på populärkulturen vilket man kan se i de filmer som gjordes under samma period. När sedan tredje vågens feminism tog sin framfart på 1990-talet avspeglades detta på kvinnliga actionhjältar som då både skulle se snygga ut och vara starka.⁴⁷ Knight konstaterar att även om den kvinnliga actionhjälten förändras så finns det fortfarande en del problem. Ett exempel är att rollen som den kvinnliga actionhjälten domineras av vita kvinnor medan icke-vita kvinnor ofta får vara följeslagare eller blir negativt porträtterade. Dock ser Knight hur den kvinnliga actionhjälten fortfarande är i förändring och att vi därför kan vänta oss något nytt snart och att allt är möjligt.⁴⁸

Den kvinnliga actionhjälten kan alltså tolkas på olika sätt utifrån olika perspektiv och det är likt Schubart inte min mening att säga vilket sätt som är det rätta. Dock anser jag att det finns en problematik i den postfeministiska teorin som Schubart förespråkar då man ofta bortser från att det finns ett begränsat utbud av kvinnliga karaktärer på film och att kvinnliga karaktärer kan vara förtryckta ändå trots att de är starka och slåss likt männen. Jag själv utgår från ett mer feministiskt perspektiv men jag anser inte att man då endast ser den kvinnliga actionhjälten som ett tecken på förtryck utan det handlar mer om att synliggöra dessa förtryck och att sedan försöka hitta lösningar hur man kan förändra dem.

2.2 Metod och material

För att besvara min frågeställning kommer jag att använda mig av en film- och textbaserad analys då det är det mest relevanta för min frågeställning. De texter jag valt ut faller inom feministisk filmteori och teorier om kvinnliga actionhjältar i film vilka är de områden som jag kommer beröra i min analys. De texter som jag främst kommer att använda mig av inom feministisk filmteori och kvinnliga actionhjältar är *Visual Pleasure and Narrative Cinema* av

⁴⁵ Knight, *Female Action Heroes*, x.

⁴⁶ Ibid., xi.

⁴⁷ Ibid., xix-xxi.

⁴⁸ Ibid., xxi.

Laura Mulvey, *Super Bitches and Action Babes* av Rikke Schubart, *Female Action Heroes: A Guide to Women i Comics, Video Games, Film, and Television* av Gladys L Knight och *Spectacular Bodies* av Yvonne Tasker.

I min text kommer jag att göra näranalyser av tre kvinnliga karaktärer från *Star Wars*-serien: Leia, Padmé och Rey som alla har en stor roll i de tre olika generationerna. I Hasse Hansson, Sten Gösta Karlsson och Gert Z Nordström bok *Bildspråkets grunder*⁴⁹ beskriver de vad just en näranalys innebär. Man kan säga att analys betyder upplösning eller sönderdelning och i bildanalytiska sammanhang handlar det om ”tolkningar och uttydningar som skall leda till djupare och rikare förståelse av det man betraktar och undersöker.”⁵⁰ Det som sedan kännetecknar olika analysarter är framför allt valet av objekt vid undersökningen. I en näranalys är det själva meddelandet som är analysobjekt, alltså bildens inre och yttre. Det är i första hand analytikerns egna kunskaper och erfarenheter som är utgångspunkten och som tar ansvar för tolkningen. I en näranalys är författaren inte en anonym iakttagare utan ett aktivt subjekt och en medskapare i en kommunikativ process och vill hitta nya laddade betydelser som metaforiska, ideologiska eller djuppsykologiska.⁵¹ Trots att det är själva meddelandet och i det här fallet hur de kvinnliga karaktärerna porträtteras som är analysobjekt i min studie har jag inte kopplat bort andra mottagare helt i min analys. Jag utgår alltså från en näranalys men väljer också att diskutera hur karaktärerna har tolkats av andra åskådare.

I min analys kommer jag att använda mig av de sju *Star Wars*-filmerna som släppts fram till idag: *Star Wars Episode IV: A New Hope* (George Lucas, 1977), *Star Wars Episode V: The Empire Strikes Back* (Irvin Kershner, 1980), *Star Wars Episode VI: The Return of the Jedi* (Richard Marquand, 1983), *Star Wars Episode I: The Phantom Menace* (George Lucas, 1999), *Star Wars Episode II: Attack of the Clones* (George Lucas, 2002), *Star Wars Episode III: Revenge of the Sith* (George Lucas, 2005) och *Star Wars Episode VII: The Force Awakens*.

Jag har valt att dela upp min analys i tre större delar där varje del handlar om en generation. Episoderna i *Star Wars* har inte släppts i kronologisk ordning utan episod 4, 5 och 6 släpptes först mellan 1977 och 1983, sedan släpptes episod 1, 2 och 3 mellan 1999 och 2005 och episod 7 i december 2015. Eftersom jag vill undersöka hur de kvinnliga actionhjältarna porträtteras från 1970-talet och fram till idag kommer jag att gå i den ordningen som de

⁴⁹ Hasse Hansson, Sten-Gösta Karlsson & Gert Z Nordström, *Bildspråkets grunder: Om konst, film/TV, reklam, nyheter, barn/ungdomskultur* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1992).

⁵⁰ Ibid., 40.

⁵¹ Ibid.

släpptes eftersom det är utifrån den perioden som filmerna skapats som man kan koppla det till samhällets förändringar.

Dessa delar har jag sedan delat upp i mindre avsnitt. Jag kommer börja varje del med en kortare synopsis för att göra det tydligt vad filmerna handlar om. Därefter kommer jag utifrån Ingrid Lindells metod att analysera könsrepresentationen i film att undersöka ungefär hur många kvinnliga karaktärer som är med i varje generation. Genom att undersöka hur könsrepresentationen ser ut i dessa filmer blir det en analys av kulturell makt och vem som får synas och på vilket sätt. Det är inte ett enkelt och oproblematiskt sätt att studera könsrepresentationen i film och inte heller hur man ska använda sig av olika begrepp som till exempel ”kön” vilket Ingrid Lindell påpekar i sin avhandling. Hon skriver att hon valt att använda begreppet ”kön” och att markera att det inbegriper en social och kulturell konstruktion då ”vad som är *man* respektive *kvinn*a i vår kultur bestäms av en historiskt förankrad könsdiskurs”.⁵² Det krävs att tilläggas att det finns väldigt många andra varelser utöver de som klassas som människor i *Star Wars* men eftersom jag valt att fokusera på tre mänskliga kvinnor i filmerna kommer jag inte att kunna gå in på detaljer av de alla olika varelserna. Jag anser dock att det är en viktig del i science fiction-genren att se hur kön är representerat på andra som inte är människor och kommer därför gå in lite på det i min inledande del där jag kollar på könsrepresentationen i filmerna.

Efter att jag diskuterat könsrepresentationen kommer jag att göra mer ingående analyser på de tre kvinnliga karaktärerna: Leia, Padmé och Rey. Jag kommer diskutera dessa karaktärer utifrån tre olika områden som jag valt att kalla ”Makt, styrka och vapen”, ”Den kvinnliga kroppen och den manliga blicken” och ”Relationer och personlig utveckling” som alla är områden som är kopplade till den teori jag valt att använda mig utav. Som jag nämnt i teoridelen så anser jag att Rikke Schubarts kategorisering av olika kvinnliga actionhjältar inte känns aktuell på de karaktärer jag själv kommer analysera och kommer därför mer titta på övergripande upprepande mönster av den kvinnliga actionhjälten över tid som jag diskuterar i min teoridel.

⁵² Lindell, *Att se och synas*, 24.

3. Analys

3.1 Generation 1 (*Star Wars* episod IV, V och VI)

3.1.1 Synopsis

Episod IV

Det är inbördeskrig i galaxen. Rebellerna har stulit Imperiets ritningar över deras slutgiltiga vapen "Dödsstjärnan" som kan utplåna en hel planet. Innan Prinsessan Leia blir fångtagen av Imperiets styrkor gömmer hon ritningarna och ett meddelande i droiden R2-D2 som tillsammans med droiden C-3PO flyr genom en kapsel till en ökenplanet i närheten. De hamnar hos lantbrukarna Owen och Beru som tillsammans har uppfostrat sin brorson Luke Skywalker. Skywalker upptäcker meddelandet från Leia där hon uppmanar en Obi-Wan Kenobi att hjälpa henne. Luke träffar Obi-Wan Kenobi och de bestämmer sig för att hjälpa Leia med att ge ritningarna till hennes hemplanet Alderaan. De anlitar smuggelpiloten Han Solo och hans Wookiee Chewbacca men när de kommer fram till Alderaan har Imperiet sprängt hela planeten och deras skepp blir infångat.

Episod V

Trots att rebellerna lyckats spränga dödsstjärnan har Imperiets makt åter stigit och tvingat rebellerna att fly. Under Luke Skywalkers ledningar har rebellerna upprättat en hemlig bas på isplaneten Hoth och Darth Vader är besatt av att hitta Luke Skywalker. Imperiet har fått reda på vart de befinner sig och inleder en attack vilket gör att rebellerna tvingas evakueras. Luke har fått höra om Jedimästaren (vilka är frihetskämpar som använder "kraften" för att skapa fred i galaxen) Yoda och bestämmer sig för att leta upp honom på planeten Dagobah. Yoda börjar utbilda Luke till att bli en Jedi men under tiden får han en vision och ser hur Han Solo och Leia är i fara på Molnplaneten som de befinner sig på efter att Imperiet jagat dem och Luke Skywalker bestämmer sig för att åka dit och rädda dem.

Episod VI

Luke Skywalker och hans vänner befinner sig på ökenplaneten Tatooine för att rädda Han Solo från gangstern Jabba the Hutt. De lyckas rädda honom och Luke Skywalker åker tillbaka till Yoda för att slutföra sin Jediträning. Imperiet har samtidigt börjat bygga en ny ännu kraftigare dödsstjärna och Luke får i uppdrag att tillsammans med sina vänner bege sig till månen Endor där de ska förgöra dödsstjärnans kraftgenerator.

3.1.2. Könrepresentation

I den första *Star Wars*-generationen är Prinsessan Leia den enda kvinnliga karaktären som har någon större roll. Hon är med i alla tre filmerna och är både med och slåss i actionscener och har många repliker. Utöver Leia finns karaktären "Aunt Beru" eller Beru Whitesun Lars som hon egentligen heter och är med i episod IV. Aunt Beru är med i början av filmen och har tagit hand om Luke Skywalker tillsammans med sin man sedan han var liten. Den enda platsen som vi får se Aunt Beru på är i hemmet där hon antingen serverar eller lagar mat. Hon har få repliker och porträtteras som den gode modern och försöker ge råd åt sin man om Luke Skywalkers framtid. Utöver dessa två kvinnliga karaktärer är det väldigt få kvinnor som syns i bild i episod IV. Det går att skymta några som går förbi i bakgrunden men mestadels tycks galaxen bestå av män. I en scen befinner vi oss på en bar där blandade varelser befinner sig. Här kan vi under några sekunder få se två kvinnor i närbild som röker på baren men de har inga repliker utan istället får vi endast höra män prata.

I början av episod V börjar kvinnorna synas mer inom rebellerna. Det är dock bara en av dem som under några sekunder har en kort replik då hon ger order åt rebellerna att skjuta mot Imperiets soldater. Liksom i episod IV så ser vi en del kvinnor i bakgrunden i andra scener men inga som har några repliker. I episod VI får vi se ytterligare en kvinnlig karaktär hos rebellerna med kortare repliker där hon informerar rebellerna om Imperiets planer och vi kan åter igen skymta några kvinnor i bakgrunden utan repliker. Rebellerna som är med och slåss i alla tre filmerna är endast män. Dock ska det enligt en artikel på hemsidan *io9* vara så att kvinnliga rebellpiloter ska ha blivit bortklippta i den slutgiltiga versionen av episod VI och endast finnas med i extramaterialet.⁵³

Utöver de kvinnliga mänskliga varelserna kan vi i episod VI också se några andra varelser med kvinnligt kön. Dessa syns till exempel i en scen hos gangstern Jabba The Hutt och är lättklädda varelser som antingen är fångna i en kedja runt halsen eller uppträder med sång och dans för honom. Det finns också en björnliknande varelse som kallas Ewok i episod VI och ska enligt närmre efterforskning både vara kvinnor och män. Dock har de inga särskilda maskulina eller feminina drag vilket gör att det inte är tydligt i filmen vilka som är män och kvinnor. I alla tre filmerna får vi också se en hel del droider och framför allt två karaktärer C-3PO och R2-D2. Droider kan antingen bli maskulint eller feminint programmerade och både C-3PO och R2-D2 är maskulint programmerade.

Vi får aldrig se någon armé eller större grupp av kvinnor utan bara när de är ensamma

⁵³ Io9: io9.gizmodo.com/5968305/george-lucas-cut-female-x-wing-pilots-out-of-return-of-the-jedi-at-the-last-minute (2016-03-01).

eller väldigt få. Däremot är det inte ont om grupper av män som till exempel Darth Vaders anhängare eller rebellerna som i alla slutstrider endast har män som anfaller.

Imperiets armé av Stormtrooper antar man är män under de vita maskerna då de man hör prata har manliga röster. Vi ser inga kvinnor bland Imperiets styrkor vilket gör att endast kvinnor syns på den goda sidan. Gladys L. Knight skriver att kvinnliga actionhjältar kan idag både porträtteras som onda och goda och kan därför bryta idén om att kvinnor endast är oskuldsfulla och goda.⁵⁴ Detta kan vi dock inte se i *Star Wars* tre första filmer där alla kvinnor porträtteras som goda. Det är inte svårt att se att *Star Wars* första generation är en mans värld och även om det är en värld som är i en galax långt bort från vår egen tycks vår planets patriarkala samhälle även nått ända dit bort.

3.1.3 Prinsessan Leia Organa

Makt, styrka och vapen

De tre första *Star Wars*-filmerna (episod IV, V och VI) producerades bara några år efter att Laura Mulvey publicerade sin text *Visual Pleasure and Narrative Cinema* och är därför skapad under den tid då feministisk filmteori började ta form. Trots detta är Prinsessan Leia inte en karaktär som endast syns i bakgrunden och inte tillför något i handlingen. Istället är hon en kvinnlig karaktär som syns, har makt, slåss och är viktig för att handlingen ska gå framåt. Redan i öppningstexten som varje *Star Wars*-film inleds med för att berätta vart i handlingen vi hamnar är det Leias uppdrag som är det viktiga. Vi får reda på att rebellerna har lyckats stjäla det onda rymdimperiets ritningar över sitt vapen ”dödsstjärnan” och att det är frihetskämpen Prinsessan Leia som har i uppdrag att lämna över ritningarna till hennes hemplanet. Detta ska rädda hela galaxen vilket gör att Leia redan från början har en viktig roll.

Efter att Leia har skickat iväg ritningarna med droiden R2-D2 ser vi henne med ett vapen. Hon skjuter och träffar en Stormtrooper men blir sedan själv skjuten och faller ihop. Hon blir därefter förd till Darth Vader som hon får möta öga mot öga. Vi förstår att Darth Vader är fruktad men trots detta är Leia iskall mot honom. Hon visar mer ilska än rädsla när hon påstår att hon endast är ute på ett diplomatiskt uppdrag och inte vet något om några ritningar. Darth Vaders följeslagare inser vilken makt Leia har och underskattar henne inte. De förstår att det är en risk att hålla henne fången då det kan leda till att fler i Senaten börjar sympatisera med rebellerna. Darth Vader förstår dock att hon är länken till att hitta rebellerna.

⁵⁴ Knight, *Female Action Heroes*, x.

Leia visar inte heller någon rädsla när hon senare i filmen blir hotad att bli avrättad. Det är istället när Darth Vader och hans anhängare hotar hennes familj och vänner som hon visar rädsla och viker sig endast när de hotar att spränga hennes hemplanet. Hon är därför porträtterad som en stark karaktär som är villig att offra sig själv för freden men har sin familj och vänner som största svaghet. I episod V är det Leia som ger order åt rebellerna. Hon förklarar hur planen ser ut och hur de ska flyga och anfälla Imperiet. Hon visar därför att hon har mycket makt. Leia använder vapen i alla tre filmerna men oftast är det andra runt omkring henne som skjuter. Hon använder också ofta andras vapen som hon blir tilldelad av till exempel Luke Skywalker och Lando (från Molnplaneten) istället för att använda ett eget.

Även om Leia är med och slåss i filmerna är det männen som står för mest action och hon behöver ofta räddas. Som Basinger skriver om tidiga kvinnliga actionhjältar så får kvinnorna lov att vara hjältar likt männen men de kan inte vinna något krig själva utan måste ha männens hjälp.⁵⁵ Dock förlöjligar Leia Han Solos och Luke Skywalkers första räddning i episod IV och måste själv komma på en lösning hur de ska kunna undfly Imperiets Stormtroopers som skjuter mot dem. Leia tar Luke Skywalkers vapen och skjuter mot fienderna och skjuter sedan ett hål som leder ner till ett soprum och säger ”Någon måste ju rädda oss!”. Trots att det är Leias förtjänst att de kommer undan så ska Han Solo pika henne för att hon är en kvinna och säger att de klarar sig utan fler ”kvinnoråd”. Leia räddar också Luke Skywalker i slutet av episod V från Molnplaneten när det egentligen var Luke som skulle komma och rädda Leia och Han Solo. Även om Leia är med och räddar dem ur olika faror genom filmserien är det hon som blir ifrågasatt. Som Schubart skriver så måste kvinnor ofta bevisa i sina handlingar att de är lika bra eller bättre som männen.⁵⁶ Det är inte uppenbart att en kvinna är stark och det är därför som Leia måste snäsa tillbaka och bevisa hur stark hon egentligen är hela tiden för att hennes styrka ska accepteras.

Den kvinnliga kroppen och den manliga blicken

Genom filmerna är det väldigt tydligt att Prinsessan Leia är en kvinna och att hennes utseende är viktigt vilket vi märker i relationerna till de andra manliga karaktärerna i filmerna. När Luke för första gången ser Leia genom videon som R2-D2 har i sitt minne är det Leias utseende som är det första han kommenterar. Han blir som förstenad, undrar vem hon är och säger att hon är vacker. Det är som om han missat att hon ber om hjälp. Luke är därför mest fokuserad på hur hon ser ut vilket man kan koppla till den teori Laura Mulvey för i sin text.

⁵⁵ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 10.

⁵⁶ Ibid., 23.

Mulvey argumenterar för att Hollywoodfilm är konstruerad för att tillfredsställa det manliga begäret och mannens fantasier vilket den kvinnliga kroppen blir anpassad efter.⁵⁷ Den manliga karaktären är bärande av blicken vilket är tydligt här. Leias kropp blir objektifierad från första ögonblicket som den manlige huvudkaraktären Luke Skywalker ser på henne (utan hennes medvetande) och blir som ett lustfyllt objekt för det manliga begäret. Enligt Mulvey identifierar sig den manlige åskådaren med Luke Skywalker och därför blir Leia även ett objekt för den manlige åskådaren till filmen. Luke Skywalker blir besatt av att se mer av klippet som endast spelar upp samma korta del där Leia säger att hon behöver hjälp av Obi-Wan Kenobi. Han hamnar nästan i en sorts trans och hör knappt vad C-3PO säger till honom. När meddelandet försvinner blir han frustrerad och undrar vart Leia tog vägen och ber R2-D2 att visa henne igen. Även i episod V får Leia kommentarer för sitt utseende. När Leia och Han Solo flyr från Imperiet och landar på Molnplaneten hos Lando Calrissian tittar Lando förvånat på Leia och inspekterar henne. Han välkomnar henne med en kyss på handen och ser drömmande på henne när de går in. I en scen längre fram påpekar han också hur vacker hon är.

Leias kropp visas flera gånger upp som ett lustobjekt under filmerna. I episod IV när Luke får reda på att Leia är fången på samma rymdskepp som han själv befinner sig på blir han desperat över att hitta henne. När Luke väl hittar hennes cell och ser henne på riktigt för första gången ligger Leia i en position som visar upp hela hennes kropp på ett slags erotiskt vis. Senare under filmen befinner sig Leia, Han och Luke i ett blött soprum. Männens Stormtrooperdräkter gör att man inte ser deras blöta kroppar medan Leia är iförd en vit, tunn dräkt som nästan blivit genomskinlig av vattnet.

Det allra tydligaste exemplet på hur Leias kropp blir sexualiserad ser vi i episod VI. Efter att Leia räddar Han Solo från Jabba the Hutt blir hon själv fångtagen. Hon blir då tvingad att bära en bikiniliknande dräkt och en kedja runt halsen som Jabba håller i. Hon blir till ett tydligt objekt för karaktären Jabba the Hutt men också för tittarna. Det är inte bara han som ser henne utan vi får också titta på hennes kropp tillsammans med de andra karaktärerna i filmen. Utifrån psykoanalytiska termer så utgör Leia här ett kastrationskomplex för männen som ser på henne på grund av att hon saknar penis. Enligt Mulvey så återskapas detta trauma genom voyeurism vilket gör att den kvinnliga kroppen undersöks och att hon därefter räddas eller straffas. Leias kropp undersöks genom att hon porträtteras som ett lustfyllt objekt i bikini där man får se hela hennes kropp. Senare under filmen dödar Leia själv Jabba the Hutt genom

⁵⁷ Mulvey, "Spelfilmen och lusten att se", 30.

att strypa honom med sin kedja vilket gör att hon slår tillbaka mot honom med hans eget medel. Hon blir inte ett hjälplöst objekt som Mulvey beskriver utan räddar sig själv från sin förnedring. Men även om hon slår tillbaka har vi åskådare redan fått se henne objektifierad vilket vi inte kan bortse från.

Jag anser inte att det är något fel att visa upp en kvinnlig kropp eller att den ska tabubeläggas men det är när skillnaden mellan hur de manliga och kvinnliga kropparna porträtteras i samma filmer och när den kvinnliga kroppen visas upp som ett objekt för mannen som det blir problematiskt. Som Basinger skriver så är den kvinnliga actionhjälten en sexsymbol som måste se bra ut när hon slåss.⁵⁸ Leia får inte bara vara stark och slåss utan måste också se vacker ut och visa upp sin kropp på ett mer objektifierande sätt än vad de manliga karaktärerna måste.

Relationer och personlig utveckling

Genom alla tre filmerna är det Luke Skywalkers och Han Solos relation till Leia som står för det romantiska i filmen. I episod IV börjar Luke Skywalker och Han Solo diskutera Leia så fort hon för första gången är utom synhåll. Det märks att Luke Skywalker är intresserad av Leia (ovetandes att det egentligen är sin syster) men istället är det Han Solo och Leia som inleder en kärleksrelation som utvecklas genom filmerna. I episod IV snäser de hela tiden åt varandra och ger varandra pikanter. I episod V försöker Han Solo få Leia att erkänna att hon gillar honom medan Leia förnekar det och kysser Luke Skywalker framför ögonen på honom. Senare under filmen pressar Han Solo Leia att erkänna att hon gillar honom och de kysser sedan varandra. I sista filmen tror Han Solo att Leia hellre vill ha Luke Skywalker men Leia förklarar då att Luke är hennes bror och de kysser varandra lyckligt i slutet.

Det är alltså Leia som tillför det romantiska i filmerna vilket skulle försvinna helt om hon inte var med i filmerna. Som Schubart diskuterar så är manliga filmgenrer som science fiction oftast inriktade på en manlig publik med en manlig protagonist.⁵⁹ Schubart diskuterar utifrån Basingers teori om hur manliga filmgenrer blir feminiserade när kvinnor anträr dessa filmer.⁶⁰ En kvinna blir oftare en symbol för familj och kärlek och genom Leias karaktär blir *Star Wars*-filmerna också en kärlekshistoria. Leia visar från första början hur stark hon är med ett vapen i handen men filmerna slutar sedan med kärleken till Han Solo.

Som Yvonne Tasker diskuterar så genomgår ofta den kvinnliga actionhjälten en

⁵⁸ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 10.

⁵⁹ Ibid., 9.

⁶⁰ Ibid., 9-10.

förändring genom kroppen som kan vara att ändra utseende eller en ökad förmåga att ta hand om sig själv.⁶¹ Vi får se Leia i flera olika dräkter och frisyrer genom filmerna och genomgår alltså en förändring av kroppen. Leia behöver ofta hjälp i filmen men hon har också en förmåga att rädda sig själv och andra vilket är tydligt i början av filmserien. Luke berättar för Leia i episod VI att de är syskon och att kraften även är stark hos henne. Han berättar att hon också kommer att kunna lära sig att använda den men då detta är i slutet av tredje filmen får vi aldrig se denna utveckling av ökad förmåga att använda kraften. Leias resa genom filmerna handlar därför inte om att bli mer självständig och starkare utan istället framför allt sin relation till Han Solo och syskonrelationen till Luke Skywalker.

Prinsessan Leia är en tvetydlig karaktär. Hon är både stark och modig och vågar ställa sig emot den onde Darth Vader och även Han Solos snäsiga kommentarer. Samtidigt porträtteras hennes kropp som ett lustfyllt objekt för den manliga blicken. Som Schubart skriver så är det upp till oss själva hur vi tolkar en karaktär och använder oss av dem.⁶² Leia kanske sågs som normbrytande för sin tid och har blivit en förebild för många genom att vara just den starka kvinna som är med och slåss. Jag anser dock att det är viktigt att se att hon också är porträtterad utifrån patriarkala mönster och man måste påminna sig om att hon är den *enda* kvinnan som är med och slåss och nästan den enda kvinnan över huvud taget i de tre första filmerna.

3.2 Generation 2 (*Star Wars* episod I, II och III)

3.2.1 Synopsis

Episod I

Det är kaotiskt i den Galaktiska republiken och den giriga Handelsfederationen har skapat en blockad runt den lilla planeten Naboo. Jediriddaren Qui-Gon Jinn och hans lärning Obi-Wan Kenobi skickas i hemlighet för att förhandla och lösa konflikten. Den onde Darth Sidious ger order att döda Jediriddarna och invaderar Naboo med en arme av droider men Jediriddarna lyckas fly. Drottning Padmé Amidala blir tillfångatagen av Federationens armé men räddas av Jediriddarna. Deras skepp bli skadat och de tvingas landa på ökenplaneten Tatooine där de möter slavpojken Anakin Skywalker. Padmé lyckas senare övertala Gunganerna (som bor i en vattenstad på Naboo) att bilda en allians mot Handelsfederationen. Samtidigt som de strider mot droidarmén leder Padmé en attack för att fånga Handelsfederalens vicekung.

⁶¹ Ibid., 158.

⁶² Ibid., 2.

Episod II

10 år efter invasionen på Naboo råder det kaos i den Galaktiska republiken och den onde Greve Dooku har skapat en separatistisk rörelse mot Republiken. Detta gör det svårt för Jediriddarna att behålla fred och ordning i galaxen. Den omtyckta drottningen Padmé Amidala, som nu istället blivit senator, återvänder till Coruscant för att rösta om frågan om att skapa en armé för republiken som ska hjälpa Jediriddarna. Vid landning lyckas hon undkomma ett mordförsök och överkansler Palpatine anlitar Obi-Wan Kenobi och Anakin Skywalker för att skydda henne. Anakin får sedan i uppdrag att eskortera Padmé till Naboo där de förälskar sig i varandra. Obi-Wan får i uppdrag att undersöka vem lönnmördarens uppdragsgivare är och upptäcker en armé av kloner som i hemlighet ska ha skapats för republiken. Han upptäcker att en prisjägare vid namn Jango Fett är uppdragsgivaren och spårar honom till ökenplanet Geonosis där det skapas en droidarmé.

Episod III

Det är krig i Galaxen och Republiken kämpar mot attacker av Greve Dooku och hans droidarmé. Överkansler Palpatine blir kidnappad av droidledarens general Grievous och Jediriddarna Anakin Skywalker och Obi-Wan Kenobi får i uppdrag att rädda honom. Anakin strider med sitt inre då han slits mellan sina Jedikollegor och överkansler Palpatine som vill skapa närmre kontakt med honom. Han tvingas att spionera på Palpatine av Jediorden samtidigt som Palpatine ger löften åt Anakin om att kunna använda kraften till att rädda liv vilken han faller för eftersom han ser i sina drömmar hur Padmé dör under sin förlossning.

3.2.2 Könrepresentation

Den mest framstående kvinnliga karaktären i den andra generationen av *Star Wars* är Padmé Amidala. I episod I är hon drottning över planeten Naboo men blir i episod II senator för planeten och inleder en kärleksrelation med Anakin Skywalker (senare Darth Vader). Padmé är både med och slåss, har en kärleksrelation och spelar en viktig roll i alla tre filmerna.

Till skillnad från de tidigare *Star Wars*-filmerna har kvinnor börjat synas mer. I episod I får vi möta Anakin Skywalkers mamma. Hon är likt hennes son en slav men syns mestadels i hemmet där hon serverar mat åt gästerna och oroar sig för sin son. Hon är därför porträtterad som en typisk modersgestalt. När Anakin ska tävla i ett race är det mest fokus på Padmé och Anakins mamma och deras skräckslagna blickar när det ser ut att vara farligt för Anakin. Detta visar på att kvinnorna i filmen är de som är mest känsliga och oroade för barnet. På

planeten Tatooine ser vi också en del barn som känner Anakin som både är tjejer och killar. Dock är det bara manliga varelser som tävlar mot Anakin i racet.

Under Padmés period som drottning i episod I har hon många kvinnliga tjänare och beskyddare runt sig. Dock får vi aldrig se dem i någon strid. I Padmés råd finns också ett antal kvinnor. När Padmé istället är senator i episod II har hon också en kvinnlig tjänare runt sig. Naboo har också en ny kvinnlig drottning i episod II som även hon har en kvinnlig tjänare. När Padmé och Anakin inleder sin kärleksrelation på Naboo har de en kvinna som serverar dem mat. Vi får också se en yngre Aunt Beru även i denna generation men även här ser vi henne servera dryck åt de andra i hemmet. I slutet ser vi henne ta emot en nyfödd Luke Skywalker av Obi-Wan Kenobi och håller honom i famnen som en moder.

I episod I får vi för första gången se en ond kvinnlig karaktär som är lejd för att döda Padmé. Hon ser ut som en människa men är egentligen en formskiftare och går tillbaka till sin ursprungliga form när hon sedan dör. Anakin och Obi-Wan som jagar henne antar från början att det är en man men Anakin säger sedan ”jag tror att han är en hon och att hon är en formskiftare”. Detta visar på att det anses vara ovanligt att en ond människa är en kvinna och måste därför kommenteras.

Vi börjar också få se mer och mer droider som är feminint programmerade. Det är dock många som har stereotypa kvinnliga yrken som till exempel i en scen i episod II på en restaurang är kvinnliga droider servitriser medan en stor manlig varelse är kock. Det är också en kvinnlig droid som är sjuksköterska åt Padmé när hon föder Luke och Leia i episod III.

Trots att kvinnorna börjar synas allt mer är det sällan fokus på dem i actionscenerna. I episod I är en kvinnlig rebell med och skjuter mot fienderna i ett rymdskepp och vi får också se kvinnliga Jediriddare i Jedirådet som i episod II är med och slåss. Dock ligger fokuset på de manliga Jediriddarna och de kvinnliga har varken några repliker när de sitter och diskuterar i rådet eller när de är med och slåss. Kvinnorna har ofta stereotypa kvinnliga karaktärsdrag som modersgestalter, bibliotekarie och serverar mat i hemmen. Vi får fortfarande inte se några arméer av kvinnor utan männen står fortfarande för majoriteten när det kommer till att kriga. Det är också mestadels männen som har några repliker medan väldigt få kvinnor har några längre repliker alls förutom Padmé.

3.2.3 Padmé Amidala

Makt, styrka och vapen

Star Wars episod I, II och III handlar alltså om tiden före episod IV, V och VI och före Leias

tid. I den andra generationen får vi istället se en annan kvinnlig karaktär, Padmé Amidala. Padmé är inte en klassisk actionhjärte då hennes främsta uppgift inte är att slåss mot fiender. Därför har det inte heller skrivits lika mycket om henne i böcker om den kvinnliga actionhjälten. Padmé är istället en högt uppsatt kvinna som har mycket makt då hon i episod I är drottning över planeten Naboo och sedan blir Senator för planeten i episod II. Första gången vi får se henne är två minuter in i episod I när hon diskuterar med Handelsfederalen. Det är tydligt att hon har mycket makt då alla kallar henne ”ers höghet” och man förstår att hon kämpar för fred i galaxen då hon säger ”Jag stödjer inga handlingar som leder oss till krig”.

Padmé är dock inte bara en drottning och senator som sitter på tronen och drar sig undan utan hon är också med och slåss vid en del tillfällen. Detta får vi framför allt se i episod I. Padmé är ständigt utsatt för hot men trots det så vill hon hela tiden återvända till sin hemplanet och hjälpa sina invånare och menar att hon ska ha samma öde som dem. Trots att hon hela tiden vill hjälpa sitt folk och inte visar någon rädsla för att slåss har hon alltid människor runt omkring sig som ska skydda henne på grund av sin viktiga position. När hon är drottning i episod I har hon ett flertal kvinnliga tjänare (som också byter plats med henne som drottning för att skydda henne). Vi får aldrig se när de slåss utan när Padmé, hennes livvakter och Jediriddarna möter en grupp droider i episod I är det endast Jediriddarna som slåss och räddar dem från faran. Det är senare mot slutet av episod I som vi får se Padmé slåss då hon med ett vapen skjuter mot droiderna på Naboo tillsammans med Jedimästarna och sina beskyddare. Det är också hon som ger order. När den mäktigare motståndaren dyker upp är det dock bara de två Jedimästarna som stannar kvar och slåss medan Padmé och de andra flyr en annan väg. Jedimästarna anses därför vara starkast vilket man kan förstå då det är Jedimästarnas uppgift att slåss mot den onda kraften.

Det är inga längre scener som vi får se Padmé slåss i utan man ser bara hur hon skjuter mot droiderna medan det är längre actionscener när Jedimästarna slåss mot fienderna. När Padmé och beskyddarna flyr från droiderna är hon dock inte underlägsen utan slänger sig i linor och skjuter lika mycket som beskyddarna. I episod II när Padmé och Anakin ska rädda Obi-Wan Kenobi är det Anakin som slåss mot droiderna med sitt lasersvärd medan Padmé bara springer trots att hon har ett vapen runt midjan. När de sedan blir fångade tillsammans med Obi-Wan ber han att Anakin ska koncentrera sig på sin kraft. Anakin säger ”Men Padmé då?” och Obi-Wan svarar ”Hon verkar klara sig” och de båda tittar på Padmé medan hon klättrar upp för stolpen som hon är fastbunden i. Det är som att de antar att hon inte kan klara sig själv och måste ha hjälp hela tiden. Anakin kommer sedan och rädda henne ridandes på en

stor varelse. Padmé plockar upp ett av droidernas vapen och skjuter samtidigt som hon rider.

Det är också en del tillfällen som vi får se Padmé ge order och planera attacker. Det är hon som lyckas övertala Gunganerna att hjälpa dem att attackera Droidarmén vilket Jediriddarna inte klarade av i början av episod I. Padmé ger också order till Anakin att följa med och rädda Obi-Wan Kenobi i episod II och Anakin svarar ”jag har slutat säga emot”. Padmé syns inte lika mycket i actionscenerna som männen men hon har en större förmåga att dra till sig folk och övertala dem att göra som hon vill. Hon är därför inte en passiv kvinnlig karaktär likt den Mulvey diskuterar i sin text utan hon är med och för handlingen framåt och har en viktig roll.

Den kvinnliga kroppen och den manliga blicken

Padmé får likt Leia ibland kommentarer om att hon är vacker men det är mestadels från Anakin. På grund av att det syns fler kvinnor både i bakgrunden och som slåss blir kvinnornas frånvaro inte lika påtaglig. Männen blir därför inte lika förvånade över att se en kvinnlig karaktär som Padmé vilket leder till att de inte behöver kommentera hennes utseende lika ofta som i första generationen.

Trots att filmmediet förändrats mycket sedan 1970-talet så går det ändå att se hur det är de manliga huvudkaraktärernas blickar som avspeglas i filmerna. Även om Padmé inte visas upp som något sexuellt objekt på ett förnedrande sätt som Leia i sin bikini är den manlige blicken påtaglig i filmerna ändå. Ifrån första mötet mellan Anakin och Padmé i episod I då Anakin endast var 9 år ger han Padmé en kommentar om hennes utseende. Han säger ”Är du en ängel? Det är universums vackraste varelser”. När de sedan möts igen 10 år efter i episod II har han tänkt på henne varje dag sen de skildes åt och säger att Padmé bara blivit vackrare. Till en början gillar inte Padmé Anakins blickar mot henne och säger ”kolla inte på mig sådär, du får mig att känna mig obekväm”. Vi får då se Anakin fortsätta titta på henne med en längtan i blicken när hon går iväg. I episod III ser vi Padmé stå på balkongen i en lång klänning medan hon borstar håret drömmande medan Anakin åter igen står längre bort och ser på henne och förklarar hur vacker hon är. Det är inte endast på grund av de kommentarer som Padmé får av Anakin som gör att det är hans blick vi får ta del av utan också hur filmen är klippt och att vi får se Padmé så som Anakin ser på henne. Därför blir Padmé som ett objekt för hans manliga blick och enligt Mulveys teori också för den manlige åskådaren som kollar på filmen. Enligt psykoanalytiska termer skulle man kunna säga att den kastrationsångesten som den manliga karaktären känner när de ser på kvinnan i filmen tar sig i uttryck genom att förnekar kastrationen och porträtterar Padmé som något estetiskt perfekt. Detta gör att man

bortser från hennes avsaknad av penis och får henne att istället bli något betryggande och lugnande än farligt.⁶³

Relationer och personlig utveckling

Yvonne Tasker diskuterar hur den kvinnliga actionhjälten ofta genomgår en förändring genom kroppen vilket hon åstadkommer genom att ändra sitt utseende eller en ökad förmåga att ta hand om sig själv.⁶⁴ Padmé byter ständigt klänningar och dräkter under alla tre filmer. Dock utvecklar inte Padmé sin förmåga och blir starkare under filmerna utan likt Leia är det snarare tvärt om. I *Star Wars* andra generation är relationen mellan Anakin och Padmé viktig. Till en början avvisar Padmé Anakins känslor och menar att de inte kan ha en relation då Anakin ska bli en Jediriddare och hon en Senator. I slutet av episod II gifter de sig ändå och i början av episod III får vi reda på att Padmé är gravid.

I episod I är hon drottning, lyckas övertala Gungorna att hjälpa människorna på Naboo och är också med och slåss mot droidarmén med ett eget vapen. I episod II har hon börjat sitt förhållande med Anakin och vi får mestadels se scener av dem tillsammans när de är lyckliga på Naboo. I episod III är hon helt uteslutande från actionsscenerna och hon blir istället en slags modersgestalt som endast vill skydda sitt barn och sin familj. Vi får allt oftare se henne inomhus på sitt rum medan Anakin är ute på uppdrag och dras mellan den goda och den onda sidan. Padmé får stå utanför det krig som pågår utanför och hon förklarar sin rädsla för Anakin. Det är på grund av Anakins drömmar om att Padmé dör under hennes förlossning som han tillslut går över till den mörka sidan för att få tillgång till kraften som kan rädda henne från döden. Han blir blind av den mörka sidan medan Padmé blir förskräckt av hans förändring. Hon försöker övertala Anakin att komma tillbaka till den ljuda sidan men istället stryper han henne och hon faller ihop. Hon dör sedan under sin förlossning på grund av att hon förlorat livsviljan men lyckas föda barnen Luke och Leia. Det sista hon säger på dödsbädden är ”Det finns godhet i honom”. Det är därför mer Anakins resa som är den viktiga i andra generationen. Padmé egna personliga utveckling blir därför inte lika viktig utan det är mer hennes roll som moder till Luke och Leia som spelar roll. Padmé blir kopplad till moderskap och kärlek som Schubart skriver att kvinnliga filmgenrer oftast är inriktade på.⁶⁵ Detta gör att Padmé kvinnliga karaktär feminiserar *Star Wars*-filmerna genom att föra in de områden som ofta är kopplad till kvinnliga filmgenrer i en annars manlig filmgenre som *Star*

⁶³ Mulvey, ”Spelfilmen och lusten att se”, 38.

⁶⁴ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 9.

⁶⁵ Ibid., 6-7.

Wars är. Basinger diskuterar exempel på hur kvinnliga karaktärer på 1930-1960-talet slåss likt den manlige karaktären men att de i slutet gifter sig eller hellre dör i en strid eftersom mannen som hon älskat avvisar henne.⁶⁶ Trots att Padmé är en kvinnlig actionhjärte från början på 2000-talet så stämmer detta bra in på henne. Hon får visa hur hon kan slåss men hon kan inte själv vinna något krig och väljer sedan att hellre dö i slutet på grund av att Anakin gått över till den mörka sidan och förrått henne. Därför finns även gamla mönster kring den kvinnliga karaktären i actionfilmer även kvar under så sent som på 2000-talet.

Andra generationen av *Star Wars* är skapad mellan 1999-2005 och därmed efter att tredje vågens feminism tog fart under 1990-talet. Yvonne Tasker skriver i sin bok *Spectacular Bodies* att den nya kvinnliga actionhjälten som började visas på 1990-talet öppnade upp för nya möjligheter för kvinnor i Hollywood och att hon inte längre behövde beteckna passivitet.⁶⁷ Gladys L. Knight skriver också i sin bok *Female Action Heroes* att när tredje vågens feminism tog sin framfart på 1990-talet så avspeglades detta på de kvinnliga actionhjältarna som nu både kunde vara starka och se snygga ut.⁶⁸ Även om de kvinnliga actionhjältarna förändrades på 1900-talet så är det fortfarande påtagligt hur det patriarkala samhällssystemet påverkar både Padmé och de andra kvinnorna i *Star Wars*-universumet. Tasker skriver att populära filmer skapar utrymme för att könsroller kan bli bekräftade, lösas upp och omdefinieras.⁶⁹ Trots att det finns en möjlighet att utveckla kvinnans roll både hos människorna i en annan galax och även andra kvinnliga varelser som droiderna väljer man istället att avspegla våra egna stereotypa roller som vi har i vår värld till denna fantasigalax.

Den första generationen av *Star Wars* kunde ses som normbrytande för sin tid med en stark kvinnlig karaktär som Leia men även den andra generationen har ibland setts som normbrytande. Detta kan vi se i till exempel en artikel ur aftonbladet från 1999 med rubriken ”Nya *Star Wars* – rena rymdfeminismen?”.⁷⁰ I artikeln skriver författaren Micke Jägerbrand att man gjort allt för att få kvinnorna att gå och se den nya *Star Wars*-filmen (Episod I) genom att tillsätta tuffa och färgstarka tjejer som Natalie Portman som spelar Drottning Padmé Amidala som härskar över den fridfulla planeten Naboo. Dock anser jag att det inte är en jättestor förändring mellan Leia och Padmé då Padmé också ständigt behöver räddas likt Leia men det kanske ansågs mer normbrytande under den tiden då den skapades.

⁶⁶ Ibid., 10.

⁶⁷ Tasker, *Spectacular Bodies*, 18.

⁶⁸ Knight, *Female Action Heroes*, x.

⁶⁹ Tasker, *Spectacular Bodies*, 165.

⁷⁰ Aftonbladet: www.aftonbladet.se/kvinna/9908/17/starwars.html (2016-03-01).

3.3 Generation 3 (*Star Wars* episod VII)

3.3.1 Synopsis

Star Wars episod VII utspelar sig runt 30 år efter att rebellerna sprängt den andra dödsstjärnan. Den siste Jediriddaren, Luke Skywalker har försvunnit och ”The First Order” har uppstått efter Imperiets fall och har som mål att förgöra Luke Skywalker och den nya Republiken. Motståndsrörelsen som backas upp av republiken leds av Leia Organa som försöker motarbeta deras arbete i att hitta Luke Skywalker. Vi får möta den unge Rey som livnär sig på att leta skrot på den nedgångna planeten Jakku. En dag möter hon droiden BB-8 som bär på en karta som ska leda till Luke Skywalker. Tillsammans med Stormtroopern Finn som lyckats fly från The First Order med hjälp av rebellen Poe ska hon föra BB-8 och Luke Skywalkers karta till Motståndsrörelsen.

3.3.2 Könrepresentation

Den mest framstående kvinnliga karaktären i episod VII är Rey. Hon är en av huvudkaraktärerna och syns mer i filmen än vad Leia och Padmé gör i de äldre filmerna. Både Leia och Han Solo är även med i den här filmen och är nu äldre. Leia har blivit general över motståndsrörelsen och Han Solo har gått tillbaka till sitt smugglande. Han Solo är med i en del actionscener till skillnad från Leia som vi mestadels får se i motståndsrörelsens bas där hon planerar attacker mot The First Order. Att hon blivit general visar på att hon har mycket makt och intelligens men hon har i filmen förlorat all sin actionhjäلتestatus och vi får inte se så mycket av henne heller. Det finns en omtalad åldersdiskriminering i Hollywood där till exempel Maggie Gyllenhaal gått ut med att hon i 37-års ålder fick höra att hon var för gammal för att ha en kärleksrelation med en 55 årig man i en film.⁷¹ Därför kanske det inte kommer som en överraskning att en yngre Rey tar över rollen som den starke actionhjälten medan Leia får gå tillbaka in i basen nu när hon blivit äldre. Leia visas också upp som en modersgestalt och sörjer hennes och Han Solos son Kylo Ren som gått över till den mörka sidan. Det har uppstått många diskussioner om skådespelaren Carrie Fishers (Leia) åldrande medan hon själv säger att skådespelarna som spelar Han Solo och Luke Skywalker inte har fått lika mycket uppmärksamhet över sitt åldrande som hon själv fått. Hon har också fått stöd genom Twitter där till exempel en skriver ”Men don’t age better than women, they’re just allowed to

⁷¹ The Wrap: <http://www.thewrap.com/maggie-gyllenhaal-on-hollywood-ageism-i-was-told-37-is-too-old-for-a-55-year-old-love-interest/> (2016-03-03).

age”.⁷²

Det har börjat dyka upp allt fler kvinnliga karaktärer bland motståndsrörelsen i den här filmen. Vi får till exempel se en kvinnlig karaktär som är med och attackerar The First Orders bas med ett eget rymdskepp. Trots det är ändå majoriteten som attackerar fortfarande män och det är fortfarande mestadels männen (förutom Leia) som är med och planerar deras attack. Vi får också se en kvinna plåstra om Chewbacca som en typisk sjuksyster i motståndsrörelsens bas.

De mest framstående onda karaktärerna är likt de tidigare filmerna fortfarande män men det har även börjat dyka upp kvinnliga karaktärer på den onda sidan. Vi ser en hel del kvinnor som sitter vid datorerna i deras bas och vi får också se en kvinnlig Stormtrooper för första gången. Stormtrooperna i den här filmen är inte kloner av en och samma man som i de andra två generationerna utan nu är det olika människor som är upplärda till att bli en Stormtrooper. Därför har de mer olika egenskaper och avviker från varandra. Den kvinnliga Stormtrooperen Phasma är kapten och bär en större silverdräkt till skillnad från de andra som alla har vita dräkter. En annan Stormtrooper har också kvinnlig röst vilket tyder på att alla Stormtroopers inte endast är män men då alla bär vita heltäckande dräkter går det inte att avgöra hur många det rör sig om. Vi får också se en del andra kvinnliga karaktärer som Maz Kanata som äger ett slott där resande människor, smugglare och andra människor möts på planeten Takodana. Hon förvarar Luke Skywalkers gamla Ljussabel i källaren som hon ber att Rey ska ta efter att den kallat på henne.

Vi får alltså se fler kvinnliga karaktärer i den här filmen både på den onda sidan och hos motståndsrörelsen men det är fortfarande en majoritet av män och förutom Rey så är det inte många andra kvinnor som syns i actionscenerna.

3.3.3 Rey

Makt, styrka och vapen

Efter 10 minuter in i filmen får vi för första gången se Rey. Hon är då klädd i heltäckande smutsiga kläder som även täcker hennes ansikte tillsammans med ett par stora skyddsglasögon. Hon är inne i ett övergivet rymdskepp och lossar olika delar från skeppet och verkar säker på sin sak. Hon slänger sig i ett långt rep utan problem och landar hårt på den smutsiga marken. På ryggen har hon en lång påle fastspänd. Vi vet inte vem den här karaktären är än och vi vet inte om det är en kvinna eller man. När hon är inne i rymdskeppet

⁷² Daily mail: www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-3377839/Star-Wars-Carrie-Fisher-59-hits-hurtful-age-critics-defensive-social-media-rant.html (2016-03-03).

har hon inga uppenbart feminina drag vilket gör att vi lika gärna kan anta att det är en man. Det är inte förrän hon kommer ut ur rymdskeppet i solen och i närbild tar av sig tyget från ansiktet som vi ser att det är en kvinna. Rey beter sig mer på ett sätt som männen ofta gör i actionfilmer. Hon är säker på sin sak, klättrar och slänger sig utan problem, är självständig och går runt i skitiga kläder. Filmen spelar därför på antagandet att detta inte är så kvinnor brukar porträtteras så att vi ska bli förvånade att det är en kvinna när hon väl visar sitt ansikte. Rey är också ett namn som både män och kvinnor brukar heta och betyder på spanska och occitanska "Kung". Efter att vi fått se hennes ansikte glider hon ner för ett berg av sand och hoppar på sitt lilla flygande fordon. Hon har fortfarande sitt vapen på ryggen och åker för att byta ut dagens fynd mot ransoner. Detta är alltså hennes liv, att leta skrot på den nedgångna planeten Jakku.

Efter att Rey ätit upp sin mat hör hon ett ljud längre bort och springer dit med sitt vapen i högsta hugg. Hon ser då en varelse som har fångat in droiden BB-8 i ett nät. Hon lossar BB-8 och skäller argt på varelsen som sakta irriterat rider iväg. Hon visar att hon inte är rädd för att säga till och hjälper sedan BB-8 med hans antenn som är vikt. Rey visar vilken riktning BB-8 ska gå men istället följer han efter henne till Reys irritation. Tillslut ger hon med sig och låter honom följa med henne ändå.

Första gången Stormtroopern Finn möter Rey är när han har kraschat med sitt stulna rymdskepp på ökenplaneten Jakku där Rey bor. Han får syn på hur några försöker fånga in BB-8 i en säck bredvid Rey som börjar slå mot dem. I Finns ögon ser det ut som om Rey är i fara och därför springer han för att rädda henne. När han väl kommit närmre inser han att Rey lyckas slå ner männen lätt med sin påle vilket får honom att stanna upp och titta runt sig förvånat. Filmen spelar åter igen på att en kvinna egentligen inte är stark och kan slåss vilket visas genom mannens förvånade blick.

När en grupp med Stormtroopers får syn på Finn, BB-8 och Rey och börjar jaga dem tar Finn Reys hand och drar med henne. Rey tittar förvånat på Finn och säger "Vad gör du?! Släpp mig, släpp min hand!" och tar istället ledningen framför Finn och ger order åt BB-8 att hålla sig nära. De gömmer sig i en hydda och hör fler rymdskepp ovanför dem. Finn tar då åter tag i Reys hand medan hon irriterad säger "sluta ta min hand!" medan de springer iväg och nästan blir skjuta. Finn ramlar ihop och Rey skakar om honom. Finn vaknar upp och frågar då "Är du okej?!" medan Rey kollar på honom och säger "Ja?" med en skeptisk blick. Det är alltså Finn som svimmar av men ändå är det Rey som får frågan av honom om hon är okej vilket Rey anser vara löjligt. Hon sträcker sedan ut sin hand till Finn och säger åt honom att följa henne istället. Hon visar att det är hon som är stark och att det är hon som är ledaren.

Rey och Finn springer sedan för att hitta ett skepp att åka iväg med. Finn skriker att de behöver en pilot medan Rey svarar irriterat att de redan har en och pekar på sig själv. Som Schubart skriver så måste kvinnorna ofta bevisa i sina handlingar att de är lika bra eller bättre än männen i filmen⁷³ vilket Rey hela tiden måste göra.

Rey är den första kvinnan i *Star Wars* som vi får se flyga och ta kontroll över ett stort rymdskepp. Hon ger Finn order om hur han ska skjuta mot fienderna medan hon själv styr skeppet. När de lyckats fly undan The First Order men blir uppfångade av Han Solo blir även han förvånad att det är Rey som är piloten och säger med frågande blick ”Du?!”. Rey och Han Solo pratar sedan hela tiden i mun på varandra om hur de ska fixa och styra skeppet. Hon har därför kunskap om sådant som männen haft ansvar för tidigare.

Rey använder sig av flera olika vapen i filmen. Hon har från början sin långa påle som ofta är förknippad med en manlig symbol. Hon får sedan ett slags pistolliknande vapen av Han Solo när de landat på planeten Takodana. Rey tittar på Han Solo och säger ”Jag tror att jag kan klara mig själv!” medan Han Solo svarar ”Jag vet att du kan det och det är därför jag ger dig det. Vet du hur man använder det?” Rey svarar då ”Ja, man trycker på avtryckaren.” medan Han Solo svarar ”Man gör lite mer än så, du har mycket att lära dig.”. Rey försöker alltså visa att hon inte behöver någon annans hjälp medan Han Solo påpekar att hon har mer att lära sig än hon tror.

Rey är mycket duktig på att lära sig om kraften utan att ha en Jedilärare. Hon lyckas använda ett så kallat ”Jedi Mind Trick” efter bara några försök på en Stormtrooper när hon är tillfångatagen som då släpper loss henne på hennes order och lämnar också kvar sitt vapen som hon tar upp. Hon är säker när hon säger det men blir också förvånad över sin egen styrka. Hon är också den första kvinnan i *Star Wars* att använda sig av en ljussabel, samma ljussabel som Anakin och Luke Skywalker hade före henne och som kallar på henne i Maz Kanatas slott på planeten Takodana. Hon vill först inte ta den med sig utan det är först när hon tillsammans med Finn möter den onde Kylo Ren som hon för första gången använder det. Den flyger då till hennes hand istället för till Kylo Ren till bådats förvåning. Hon börjar då förstå hur stark kraften är hos henne. Kylo och Rey börjar en fight och det är första gången man ser en kvinna slåss så länge i en actionscen. Rey backar bakåt hela tiden och försöker dra sig bakåt tills hon tillslut kommer till ett stup och de står och kämpar med ljussablarna mot varandra. Kylo Ren försöker då få över henne till den mörka sidan och säger att han kan visa henne kraften. Rey kommer då ihåg vad Maz sa om kraften och att hon skulle blunda och

⁷³ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 23.

känna den. Hon blundar och låter kraften rinna genom henne och börjar sedan slå tillbaka med större kraft och lyckas trycka ner Kylo Rens ljussabel i marken. Till skillnad från Leia och Padmé visar Rey att hon inte behöver någon hjälp att vinna själv och hitta kraften, hon kan redan använda den utan någon träning. Till skillnad från Luke Skywalker och Anakin i de tidigare filmerna har hon inte haft någon som lärt henne om kraften men hon lyckas använda den bra ändå. Som Basinger skriver så får kvinnan lov att vara hjältar likt männen i filmen men visar i slutet att de inte kan vinna själva⁷⁴ men Rey motbevisar detta genom att själv lyckas vinna över Kylo Ren vilket inte den manliga karaktären Finn tidigare klarade av.

Den kvinnliga kroppen och den manliga blicken

Rey har samma smutsiga vita kläder genom hela filmen till skillnad från Leia och Padmé som ständigt byter frisyrier och kläder genom filmerna. Hon har inga uppenbara feminina drag utan betar sig mer som de manliga karaktärerna i *Star Wars*. Hon blir därför inte sexualiserad genom kroppen på samma sätt som Leia och Padmé blir i de tidigare filmerna utan tillåts vara kvinna utan att bli sexualiserad. Genom att varken porträttera henne som något estetiskt perfekt för den manlige blicken eller att undersöka hennes kropp genom voyeurism som Mulvey menar att kvinnor genomgår i Hollywoodfilm⁷⁵ tror jag att hon skapar en oro för männen som tittar på henne och som de inte lyckas ta bort eftersom de aldrig omvandlar henne till något betryggande eller lugnande. Jag tror att det är denna oro som även de manliga åskådare känner när de ser på Rey. Ingrid Lindell diskuterar i *Att se och synas* skillnader och iscensättande av *den Andra* och menar att det finns en oro vad gäller kön och könsdiskurs.⁷⁶ Hon skriver att man kan "tala om ett kulturellt agendasättande där sociala grupper påtvingar omvärlden "mening" genom att organisera företeelser i klassifikationssystem."⁷⁷ Ifall något sedan hamnar på fel plats och stör denna ordning känner den hegemoniska kulturen ett behov att försvara sin symboliska ordning.⁷⁸ Rey bryter mot normen i *Star Wars* genom att vara en stark kvinnlig huvudkaraktär och skapar därför oordning vilket leder till att Men's Rights Activists kritiserar filmen för att försvara sin symboliska ordning där männen är de som kan slåss. Det är stereotyper som gör att dessa skillnader kan uppstå genom att hela tiden visa hur det ska vara och vilka som inte ska vara på ett visst sätt. Det är dock viktigt att poängtera att

⁷⁴ Ibid., 10.

⁷⁵ Mulvey, "Spelfilmen och lusten att se", 38.

⁷⁶ Lindell, *Att se och synas*, 26, 29.

⁷⁷ Ibid., 26.

⁷⁸ Lindell, *Att se och synas*, 26.

alla inte ser denna oordning som något negativt utan många ser det istället som ett positivt framsteg för en mer jämställd skildring av den kvinnliga actionhjälten.

Trots att Rey bryter det stereotypa mönstret och inte blir sexualiserad är den manliga blicken ändå närvarande. Inte för att sexualisera Rey och porträttera henne som ett lustobjekt som Mulvey diskuterar⁷⁹ utan istället genom att ständigt förvånas över hennes kraft. Publiken ska liksom männen i filmen bli förvånad över att Rey är en kvinna i den första scenen. Publiken ska också bli förvånande när hon lyckas både vara en duktig pilot, ha en stark Jedikraft och lyckas besegra männen i filmen. Den manliga blicken är därför där för att påpeka att kvinnor inte egentligen brukar vara lika starka som Rey är medan hon själv ständigt motbevisar männens antaganden genom att hela tiden vara stark och ge skeptiska blickar när de inte tror att hon är stark. Trots att hon hela tiden motbevisar männens antagande anser jag att det är själva idén om att hon som kvinna egentligen inte kan vara så stark som är problematisk. Det visar att tanken om att kvinnan egentligen inte borde vara stark fortfarande är påtaglig i vårt samhälle och fortfarande behöver motbevisas vilket också upprätthåller idén om att det egentligen inte är såhär en kvinna brukar vara. Tasker skriver att kropparnas mening i actionfilm ”are very far from being the transparent signifiers of simplistic sexual and racial hierarchy that some critics take them to be”⁸⁰ vilket jag tycker Rey visar på men samtidigt får man inte bortser från de patriarkala strukturer som finns och de diskrimineringar av kvinnan som finns kvar. Filmen skildrar och visar en medvetenhet om detta genom Reys karaktär och det kanske inte är filmskaparnas mening att främja dessa patriarkala strukturer men jag anser att det inte räcker med att den kvinnliga karaktären endast ifrågasätter strukturerna utan hon måste sluta bli ifrågasatt av männen för att också kunna bryta dem.

Relationer och personlig utveckling

Rey har inte en kärleksrelation i filmen som Leia och Padmé har i de äldre filmerna. Rey har istället mer vänskapliga och familjeliknande relationer till Finn och Han Solo som hon nästan ser som den far hon aldrig haft. Vi får i filmen reda på att Rey som liten blivit övergiven av sin familj på planeten Jakku och väntar på att de en dag ska komma tillbaka. Detta gör att hennes relationer mer handlar om en förlorad familj än om kärlek. Dock finns det ett intresse till Rey hos Finn. När Rey säger att hon måste åka tillbaka till Jakku frågar Finn om hon har en familj där eller en pojkvän med en undrande blick. Om relationen till Finn kommer att leda till någon kärleksrelation är ännu oklart och återstår att se i de kommande filmerna.

⁷⁹ Mulvey, ”Spelfilmen och lusten att se”, 35-38.

⁸⁰ Tasker, *Spectacular Bodies*, 165.

Rey antar dock en slags modersroll åt BB-8 som hon efter att ha räddat honom följer efter henne som ett litet barn. BB-8 är mindre än de tidigare droiderna vi fått se i de tidigare filmerna och beter sig också på ett mer gulligt och barnliknande sätt. Mannen som hon säljer skrotdelar till erbjuder henne fullt med matportioner om hon säljer BB-8 till honom men när Rey tittar på BB-8 kan hon inte med att byta ut honom och avböjer erbjudandet. Hon är också skyddande mot honom och frågar om han mår bra som en moder.

Som Yvonne Tasker diskuterar så behöver den kvinnliga actionhjälten ofta genomgå en förändring i kroppen eller en ökad förmåga att ta hand om sig själv.⁸¹ Till skillnad från Leia och Padmé så utvecklar Rey sin förmåga och kraft under filmen genom att lära sig att använda kraften. Hon är från början stark och kan slåss men hon kan först ingenting om Jedikraften. Hon går därför från att vara en skrotletare till att bli en påbörjad Jediriddare och inte till att bli någons kärlekspartner som Leia och Padmé blir men hon förändras inte genom kroppen som Leia och Padmé gör genom att ständigt ändra kläder och frisyren.

Utifrån ett mer postfeministiskt synsätt skulle man kunna se Rey som ett steg mot jämställdheten där hennes maskulina våldsamhet visar på en förändring av föråldrade psykoanalytiska synsätt gällande vad som är manligt och kvinnligt som Schubart diskuterar i sin text.⁸² Dock anser jag att denna bild av vad som är manligt och kvinnligt fortfarande lever kvar i filmer även idag trots att den kvinnliga karaktären visar maskulint våld. Som Tasker skriver så började de nya kvinnliga actionhjältarna på 1990-talet visa att de inte längre behöver visa passivitet⁸³ vilket vi kan se i Reys karaktär men samtidigt lever gamla mönster kvar om att den kvinnliga karaktären egentligen inte borde vara stark och att det är något ovanligt. Jag anser därför att det mer är de manliga karaktärerna som förhindrar Rey från att vara den starka feministiska förebild som hon skulle kunna vara. Rey är en karaktär som försöker motverka gamla synsätt om att kvinnan inte kan vara lika stark som mannen men samtidigt så finns det genom ett patriarkalt synsätt en tanke om att kvinnan inte kan vara det vilket Rey hela tiden måste motverka. Man ska bli förvånad över att hon är en kvinna och klarar av att slåss mot männen vilket vi kan se i olika scener genom filmen. Trots att *Star Wars* är en science fiction-film är det fortfarande våra egna samhällsförhållanden och värderingar som porträtteras även i *Star Wars* från 2015.

Om man utgår ifrån Schubarts synsätt om att det är upp till oss att tolka kvinnliga

⁸¹ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 158.

⁸² Ibid., 6.

⁸³ Tasker, *Spectacular Bodies*, 18.

actionhjältar och använda oss av dem⁸⁴ tror jag att det är många som ser Rey som en stark förebild och en utveckling för starka kvinnliga actionhjältar och för feminismen. Filmer tolkas också olika av olika människor utifrån vad man har för åsikter och erfarenheter vilket gör att Rey i vissa kretsar kan ses som en feministisk förebild eller att *Star Wars* skulle vara feministisk propaganda. Dock anser jag att det är viktigt att titta på i vilken miljö denna karaktär visats i och vad det är för samhällssyn som avspeglas i filmen. För trots att Rey är stark och kan slåss och syns mycket mer än Leia och Padmé finns det fortfarande en tanke om att kvinnor egentligen inte är starka vilket jag tror både avspeglar och påverkar vår syn på kvinnor även i samhället.

⁸⁴ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 2.

5. Sammanfattning/Avslutande diskussion

Den kvinnliga actionhjälten är en tvetydlig karaktär och kan tolkas på olika sätt utifrån olika perspektiv. Den nya *Star Wars*-filmen från 2015 med en stark kvinnlig huvudkaraktär har visat på denna tvetydighet då den både fått negativa och positiva reaktioner och ansetts från vissa håll vara feministisk propaganda medan andra menar att det är ett framsteg för porträtteringen av den kvinnliga actionhjälten. Syftet med min undersökning har därför varit att undersöka hur den kvinnliga actionhjälten har förändrats under en längre period. Från 1970-talet då den feministiska filmteorin tog sin form, vidare till 1990-talet då man började se en ny sorts kvinnlig actionhjärte och fram till idag då den kvinnliga actionhjälten fått tagit mer plats i allt fler och större filmer. Som analysmaterial har jag använt mig av de sju *Star Wars*-filmerna som hittills släppts då dessa filmer kommit ut under just de här tre olika tidsepokerna. Trots att *Star Wars* bara är en filmserie i mängden har den gett en bra bild över den förändring som skett från 1970-talet och fram till idag. Genom att analysera en och samma filmserie blir skillnaderna tydligare då även publikens reaktioner på förändringarna som skett gör dessa skillnader tydligare.

Jag har inte funnit så många tidigare analyserande texter om *Star Wars* andra och tredje generation utan tidigare texter har för det mesta fokuserat på första generationen. Detta kan bero på att Prinsessan Leia som är med i första generationen setts som en kvinnlig actionhjärte medan Padmé inte fått samma status då hennes roll är drottning och Senator i filmerna. Rey är däremot en mer tydlig kvinnlig actionhjärte men då den sjunde filmen är så ny har det ännu inte skrivits så mycket om den ännu förutom i artiklar där diskussionen kring filmens feministiska status omdebatterats. Därför har jag analyserat alla dessa tre karaktärer och undersökt hur de porträtteras i de tre olika generationerna.

Jag började mina analyser med att ge en bild av hur många kvinnor som finns med i varje generation utifrån Ingrid Lindells metod att analysera könsrepresentation i film. Genom att undersöka hur många kvinnor det finns med i dessa filmer blir det en analys av kulturell makt och vem som får synas och på vilket sätt. Det har varit ganska tydligt att det har skett en förändring från första till tredje generationen. I de tre första filmerna är Prinsessan Leia en av de få kvinnor som över huvud taget syns till och som har repliker och det är bara Prinsessan Leia som är med och slåss. Dessutom får vi inte se några kvinnor på den onda sidan alls vilket skapar en bild av den oskuldsfulla kvinnan. Vidare i andra generationen börjar kvinnor synas mer men fortfarande är det endast Padmé Amidala som har en större roll. De kvinnliga karaktärerna får inte vara med i någon längre actionscen utan där är det fortfarande männen

som syns. Vi får för första gången se en ond kvinnlig karaktär men när Jediriddarna väl jagar henne antar de först att det är en man och måste därför kommentera detta med att säga ”jag tror att han är en hon” vilket visar på att detta inte är det normala. Dessutom får vi se fler droider som är feminint programmerade men ofta ser vi dem i stereotypa roller som servitris och sjuksköterska och de får aldrig några större roller som de maskulint programmerade R2-D2 och C-3PO har. I tredje generationen har den kvinnliga huvudkaraktären Rey fått mer spelrum än de tidigare kvinnliga karaktärerna. Prinsessan Leia är även med i den här generationen men *Star Wars* tycks endast ha plats för en (ung) kvinnlig actionhjärte då Leia som nu är äldre fått dra sig tillbaka in i motståndsrörelsens bas och syns inte till i några actionscener. Det har också börjat dyka upp allt fler kvinnliga karaktärer både hos motståndsrörelsen och hos de onda där en kvinna får ta rollen som den ledande Stormtrooperen. Dock är det fortfarande männen som har de mest framstående karaktärerna förutom Rey. Detta gör att kvinnorna har mycket mindre spelrum och därför mindre kulturell makt än vad männen har. Som Schubart skriver är det upp till oss själva hur vi tolkar och använder oss av dessa kvinnliga karaktärer⁸⁵ men som Ingrid Lindell påpekar så är denna frihet att använda filmtexter efter behov begränsad på grund av utbudets könsrepresentation.⁸⁶ Kvinnor har därför mycket mindre att identifiera sig med och förhålla sig till än vad männen har. Detta är viktigt att se då *Star Wars* är en sådan populär filmserie och har slagit tittarrekord på biografier runt om i världen och även i Sverige.

I min fortsatta analys av de tre kvinnliga karaktärerna Leia, Padmé och Rey har det också varit väldigt tydligt att det skett en förändring. Leia är en stark kvinnlig karaktär som räddar sig själv och männen men behöver också ständigt räddas. Hon blir ofta ett sexuell objekt för mannen vilket gör att Mulveys teori om den manliga blicken har varit lättast att applicera på henne. Leia använder också ofta inte sitt eget vapen utan lånar ofta männens vilket skapar en bild av att kvinnan inte vanligtvis har ett vapen som männen har. Dock är hon inte en karaktär som endast syns i bakgrunden utan hon är ständigt kritisk mot männen och har ett stort mod vilket gör att hon var normbrytande för sin tid. Hon för handlingen framåt och har en relativ stor roll. Dock är det hon som tillför det romantiska i filmerna och i slutet är det kärleken mellan henne och Han Solo som är det viktiga i hennes utveckling.

Padmé är inte en lika tydlig actionhjärte som Leia men ändå ser vi henne i actionscener där hon slåss och likt Leia har hon ett stort mod och vill rädda galaxen. Hon är också duktig på att övertala folk och har många som ser upp till henne. Hon blir inte lika

⁸⁵ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 2.

⁸⁶ Lindell, *Att se och synas*, 13.

sexualiserad som Leia men fortfarande finns den manliga blicken där genom Anakin Skywalkers kommentarer och blickar. Padmé behöver också ofta räddas och beskyddas och i slutändan är det likt Leia kärleksrelationen till Anakin som är det viktiga och hon går från att vara med i actionscenerna i första filmen till att endast vara en god moder och hustru i tredje filmen.

I tredje generationen visar Rey upp en ny bild av den kvinnliga actionhjälten genom att vara självständig, rädda sig själv och vara med i längre actionscener. Hon betar sig mer som männen tidigare gjort i *Star Wars* och lyckas även vinna över dem. I filmen blir männen hela tiden förvånade över hennes styrka och kunskap vilket gör att hon hela tiden måste bevisa i sina handlingar att hon är lika stark eller starkare än männen vilket Schubart diskuterar att kvinnor ofta måste göra.⁸⁷ Rey blir inte sexualiserad som Leia och Padmé blir i de tidigare filmerna och därför är Mulveys teori om den sexualiserade kvinnan inte lika applicerbar på Rey. Filmen har förändrats mycket sedan Mulvey skrev sin text vilket gör att man istället får hitta nya sätt att utveckla hennes teori på i dagens filmer. Jag tror istället att Rey skapar en oro hos männen som ser på henne och som de inte tar bort genom voyeurism eller att porträttera henne som något estetisk perfekt och lugnande vilket tar sig i uttryck hos den kritik som uppstått kring hennes karaktär. Tasker skriver också att kropparnas mening i actionfilm är långt ifrån att bara beteckna förenklade sexuella hierarkier som vissa kritiker påstår.⁸⁸ Även om jag anser att kvinnors kroppar inte alltid porträtteras som sexuella objekt för männen så finns fortfarande patriarkala strukturer kvar i filmen som gör att kvinnan och kvinnokroppen diskrimineras på andra sätt, som Reys styrka och kraft.

Knight diskuterar de kvinnliga actionhjältarnas påverkan på samhället och menar att på grund av actiongenrens popularitet och då även actionfilmer med kvinnliga huvudkaraktärer så spelar dessa karaktärer en stor roll i utformandet av vårt samhälle och är med och skapar förebilder för kvinnor. De är också med och skapar debatter i samhället, förändrar vår värld och får oss att reflektera över hur könsroller förändras.⁸⁹ När kvinnor tar för mycket plats i ett mansdominerat fält ser Men's Rights Activists det som ett hot mot samhällets patriarkala strukturer. Trots att männen fortfarande finns kvar i *Star Wars* är det när de kvinnliga karaktärerna får ta lite mer plats än innan som de blir rädda och ser en slags feministisk våg som hotar könsmaktsordningen. Jag tror inte bara att det ses som ett hot mot att bara filmmediet och *Star Wars* förändras utan att det också finns en rädsla över att

⁸⁷ Schubart, *Super Bitches and Action Babes*, 23.

⁸⁸ Tasker, *Spectacular Bodies*, 165.

⁸⁹ Knight, *Female Action Heroes*, x.

samhället håller på att förändras. Detta på grund av att filmen är ett medium som avspeglar men också är med och skapar vårt samhälle som Ingrid Lindell skriver i sin bok *Att se och synas*.⁹⁰ Som Schubart skriver så tolkar vi filmer på olika sätt vilket gör att vissa ser den nya *Star Wars*-filmen som feministisk medan andra inte gör det. Det beror på vad vi har för värderingar och tidigare erfarenheter och det är också viktigt att se att det är många som inte ser denna rädsla över att kvinnan tar över utan att det istället är en potential till en mer jämlik porträttering av män och kvinnor.

Trots att filmen har en möjlighet att utmana de rådande dominerande maktordningarna tycks ändå vårt eget samhälles värderingar porträtteras även i dessa filmer. För även om porträtteringen av de kvinnliga karaktärerna i *Star Wars* har förändrats och bryter mot normerna genom Reys karaktär så ser vi fortfarande hur patriarkala strukturer finns med i den nyaste filmen från 2015. Science fiction är framför allt en genre som kan bryta mot samhälles normer på grund av att det är en genre som bygger på en värld bortom vår egen men trots det tycks den kvinnliga karaktären inte få visa sin styrka utan att bli ifrågasatt av mannen. Science fiction kanske därför bara är ett annat sätt att visa upp vårt samhälle ur en annan dekor.

Som Schubart skriver så lever vi i en tid av ambivalens och jag själv kan också känna av den när jag ser de kvinnliga actionhjältarna på film. För samtidigt som jag kan hylla starka kvinnliga figurer som Rey så kan jag fortfarande se problematiken med dem. Jag tror det är viktigt att inte bara hylla en karaktär bara för att det är en stark kvinnlig karaktär som bryter normer och säga att allt är jämställt nu utan att det är viktigt att också se vilka motstånd och ojämlikheter som finns kvar. Det är därför viktigt att fortsätta analysera dessa karaktärer då det också handlar om att se hur dessa skildringar påverkar vår samhällssyn på kvinnan. Jag anser inte att alla kvinnor måste porträtteras på ett visst sätt men det är viktigt att se vilka upprepanande porträtteringar som förekommer och vilken förändring som skett. Alla de tre kvinnliga karaktärerna i *Star Wars* kan ses som normbrytande för sin tid vilket visar på att det skett en förändring både i genren och i samhället.

Lindell skriver att det senmoderna samhället visar hur saker tycks både förändras och förbli detsamma och är tydligt i hur ”manligt” och ”kvinnligt” konstrueras.⁹¹ Jag tror att Disney som skapat den senaste *Star Wars*-filmen vill visa en ny bild av *Star Wars* där kvinnor kan vara starka men de patriarkala mönstren är ständigt närvarande och ifrågasätter kvinnans kraft. Om man fortsätter att utgå från att kvinna inte anses kunna vara stark kommer vi aldrig att förändra kvinnors porträtteringar i actionfilm eller hur kvinnor blir antagna i samhället.

⁹⁰ Lindell, *Att se och synas*, 13.

⁹¹ Ibid., 19-20.

Därför anser jag att man måste låta fler kvinnor ta plats i mannens roller utan att de blir ifrågasatta för endast då kan man acceptera att kvinnorna bryter normer om den starka kvinnan och vilket rum som den kvinnliga karaktären får vistas i. Annars återskapas tidigare synsätt om att kvinnan inte kan vara stark som mannen. Jag tror också att det är viktigt att inte endast en kvinnlig karaktär får vara stark och synas då detta gör att det endast finns en kvinnlig karaktär att identifiera sig med medan männen har många fler möjligheter.

Det finns mycket annat som man kan diskutera kring det här ämnet och speciellt den nya *Star Wars*-filmen. Till exempel är det intressant att se hur kvinnor även blir marginaliserade av samlarprylar till den nya *Star Wars*-filmen där Kylo Ren tycks finnas överallt medan Rey blir bortprioriterad.⁹² Det är också intressant hur man diskuterat kring de två huvudkaraktärerna Rey och Finn ur ett etniskt perspektiv då många påpekat att *Star Wars* bryter normerna genom att ha en kvinnlig karaktär och en mörkhyad karaktär som huvudroller vilket gör att man bortser från att Rey är vit vilket kan vara problematiskt.⁹³ Om man bortser från någons vithet skapar man en bild av att vithet inte är något särskilt vilket gör att vita människor antar en starkare maktposition i samhället.

Det kommer att bli intressant att se hur Rey utvecklas i de kommande två *Star Wars*-filmerna i den tredje generationen. Kanske har hon en möjlighet att förändra synen på den kvinnliga actionhjälten genom att tillåtas vara stark utan att bli ifrågasatt av männen eller så kanske hon tillför det romantiska i *Star Wars* likt Leia och Padmé i sina generationer. Detta får vi inte reda på förrän 2017 och 2019 då de två andra filmerna kommer på biograferna. Som Knight skriver så är den kvinnliga actionhjälten fortfarande i förändring och att vi kan vänta oss något nytt snart.⁹⁴ Jag hoppas att vi snart får se ännu fler starka kvinnliga karaktärer, både i fler filmer men också i en och samma film. Kanske kan männen då om några år acceptera en stark kvinna (eller flera) både i film och i samhället. Det har ändå gått 40 år sedan feministisk filmteori tog sin fart och jag hoppas att vi inte ska behöva vänta ytterligare 40 år tills den kvinnliga actionhjälten ska bli accepterad på ett mer jämställt sätt.

⁹² Pride: <http://www.pride.com/outrageous/2015/12/24/star-wars-merchandise-sparks-outrage-exclusion-lead-female-character-rey> (2016-03-10).

⁹³ Muslim Reverie: <https://muslimreverie.wordpress.com/2016/01/22/erasing-reys-whiteness-in-star-wars-the-force-awakens/> (2016-03-10).

⁹⁴ Knight, *Female Action Heroes*, xxi.

Källförteckning

Filmer:

The Hunger Games (Gary Ross, 2012)

Mad Max: Fury Road (George Miller, 2015)

Män som hatar kvinnor (Niels Arden Oplev, 2009)

Star Wars Episode I: The Phantom Menace (George Lucas, 1999)

Star Wars Episode II: Attack of the Clones (George Lucas, 2002)

Star Wars Episode III: Revenge of the Sith (George Lucas, 2005)

Star Wars Episode IV: A New Hope (George Lucas, 1977)

Star Wars Episode V: The Empire Strikes Back (Irvin Kershner, 1980)

Star Wars Episode VI: The Return of the Jedi (Richard Marquand, 1983)

Star Wars Episode VII: The Force Awakens (J.J. Abrams, 2015)

Terminator (James Cameron, 1984)

Thelma and Louise (Ridley Scott, 1991)

Otryckta källor:

Aftonbladet: www.aftonbladet.se/kvinna/9908/17/starwars.html (2016-03-01).

Daily mail: www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-3377839/Star-Wars-Carrie-Fisher-59-hits-hurtful-age-critics-defensive-social-media-rant.html (2016-03-03).

The Guardian: www.theguardian.com/commentisfree/2015/dec/30/star-wars-is-a-game-changer-awakening-the-feminist-force-in-little-girls-everywhere (2016-02-25).

Independent: www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/news/star-wars-mens-rights-activists-claim-boycott-cost-the-force-awakens-42m-a6796146.html (2016-02-12).

Io9: io9.gizmodo.com/5968305/george-lucas-cut-female-x-wing-pilots-out-of-return-of-the-jedi-at-the-last-minute (2016-03-01).

Return of Kings: www.returnofkings.com/63036/why-you-should-not-go-see-mad-max-feminist-road (2016-02-12).

The Wrap: www.thewrap.com/maggie-gyllenhaal-on-hollywood-ageism-i-was-told-37-is-too-old-for-a-55-year-old-love-interest/ (2016-03-03).

Tryckta källor:

Backman Rogers, Anna & Mulvey, Laura, *Feminisms: Mutations and Appropriations in European Film Studies* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2015).

Bruzzi, Stella, *Men's Cinema: Masculinity and Mise-en-Scene in Hollywood* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2013).

Chaudhuri, Shohini, *Feminist Film Theorists: Laura Mulvey, Kaja Silverman, Teresa de Lauretis, Barbara Creed* (New York: Routledge, 2006).

Frankel, Valerie Estelle, *A Rey of Hope: Feminism, Symbolism and Hidden Gems in Star Wars: The Force Awakens* (LitCrit Press, 2016).

Hansson, Hasse, Karlsson, Sten-Gösta & Nordström, Gert Z, *Bildspråkets grunder: Om konst, film/TV, reklam, nyheter, barn/ungdomskultur* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1992).

Knight, Gladys L., *Female Action Heroes: A Guide to Women i Comics, Video Games, Film, and Television* (Santa Barbara: Greenwood 2010).

Lindell, Ingrid, *Att se och synas: Filmutbud, kön och modernitet* (Göteborg & Stockholm: Makadam Förlag, 2004).

Mainon, Dominique & James, Ursini, *The Modern Amazons: Warrior Women on Screen* (New Jersey: Limelight Editions, 2006).

Mulvey, Laura "Spelfilmen och lusten att se", i (red.) Lars Gustaf Andersson och Erik Hedling, *Modern Filmteori: 2* (Lund: Studentlitteratur, 1995).

Rheeder, Elle-Sandrah, "The Representations of Cyborgs in Science Fiction Film: Vision, the Body, Gender and Technology" (Presenterat 20 juli 2013 på 8th Global Conference) www.inter-disciplinary.net/critical-issues/wp-content/uploads/2013/05/rheedervisionspaper.pdf (2016-02-25).

Saaranen, Linnéa, *Den monstruösa kvinnokroppen: En feministisk studie av filmen Carrie (1976) och den nyproducerade versionen från 2013* (Göteborgs Universitet, 2015).

Schubart, Rikke, *Super Bitches and Action Babes: The Female Hero in Popular Cinema, 1970-2006* (North Carolina: McFarland & Company, 2007).

Tasker, Yvonne, *Spectacular Bodies: Gender, Genre and the Action Cinema* (London: Routledge, 1993).

Turner, Graeme "Film and Cultural Studies", i (red.) James Donald och Michael Renov, *The SAGE Handbook of Film Studies* (London: SAGE Publications Ltd., 2008).

Weijland, Jenny, *Skillnader och likheter mellan kvinnliga actionhjältar under 1970-1980- & 2000-talet: En analys av kvinnliga karaktärer i actionfilmer* (Linköpings Universitet, 2015).